МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку»

Здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 курсу, групи МЕБ-19-1
спеціальності 292 «Міжнародні Економічні відносини»,
освітня програма «Міжнародні економічні відносини/International Economic Relations»
_____ Джуса Дениса Олеговича
(підпис)

Науковий керівник _____Белінська Яніна Василівна д.е.н., професор
(підпис)

Гарант освітньо-професійної
програми _____ Белінська Яніна Василівна д.е.н., професор
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «10» «05» 2023 № 12

Завідувач
кафедри _____ Стежко Надія Володимирівна д.е.н., професор
(підпис)

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 20 16.05.2023
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 4 (с) 13.06.2023
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії:
(підпис) А.А. Капелюхін
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:
(підпис) Н.В. Стенко
(ініціали, прізвище)
(підпис) Н.В. Бентькало
(ініціали, прізвище)
(підпис) О.В. Хоменко
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (повність теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	23		13.06.2023 Жаркевич Н.І. Безкоровайний Белінська І.В. Кандаурова О.Г. Рябенко М.О.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	41		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	7		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	4		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	21		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	2		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	34		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	75		

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
75	C	4	13.06.2023	Жаркевич Н.І. Безкоровайний Белінська І.В. Кандаурова О.Г. Рябенко М.О.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра міжнародних економічних відносин
Спеціальність 292 "Міжнародні економічні відносини"
Освітня програма "Міжнародні економічні відносини"

Затверджую
Завідувач кафедри _____
«12» 06 2022

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Джусу Денису Олеговичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи
«Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку»
Затверджена наказом ректора від «9» 11 2022 №1187
2. Строк здачі закінченої роботи 04.05.2023
3. Цільова установка «Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку»
4. Мета роботи полягає в аналізі теоретико-методологічних засад змісту, структури, засад міждержавних міграційних відносин України, дослідженні актуальних проблем міграції та її впливу на економіку країни.
5. Об'єкт дослідження: міждержавні міграційні зв'язки України
6. Предмет дослідження: теоретичні і практичні аспекти міжнародної міграції.

База дослідження законодавчі та нормативні акти України, статистична інформація Державної служби статистики України, Національного банку України, Державної служби зайнятості, міжнародних організацій: Міжнародної організації з міграції, Світового банку, ЮНЕСКО та ін.

7. Вихідні дані до роботи: наукові розробки українських та зарубіжних вчених із проблем міждержавних міграційних зв'язків країни.
8. Перелік графічного матеріалу: рисунки, таблиці, графіки які відповідають даній тематиці роботи
9. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ
1.1 Суть і сучасні риси міжнародної трудової міграції

1.2 Міжнародна трудова міграція: причини та наслідки

1.3 Класифікація та чинники розвитку міжнародної міграції

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1 Оцінка процесів міграції у світовій економіці

2.2 Україна в міжнародних міграційних процесах

2.3 Регіональна структура міграційних процесів з України

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

3.1 Міграція українців під час війни: тенденції та наслідки

3.2 Регулювання міжнародних міграційних процесів

3.3 Проблеми повернення мігрантів в Україну після війни

10.Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми	до 01.11.2022р.	15.10.2022
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	до 10.12.2022 р.	10.12.2022
3	Підготовка І розділу дипломної роботи та надання його керівнику	10.12.2022 р.	10.12.2022
4	Підготовка 2 розділу дипломної роботи та надання його керівнику	1.02.2023 р.	01.02.2023
5	Доопрацювання 1 та 2 розділу дипломної роботи та надання їх керівнику	10.02.2023 р.	10.02.2023
6	Підготовка 3 розділу дипломної роботи та подання їх керівнику	10.03.2023 р	10.03.2023
7	Підготовка вступу та висновків до дипломної роботи та подання її керівнику	01.04.2023 р	01.04.2023
8	Доопрацювання дипломної роботи та подання її	01.05.2023р.	01.05.2023

	керівнику		
9	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	до 06.05.2023 р	06.05.2023
10	Допуск дипломної роботи до захисту (попередній захист)	6-10.05.2023р	10.05.2023
11	Отримання зовнішньої рецензії на дипломну роботу	Орієнтовно до 10.05.2023р	10.05.2023
12	Захист дипломної роботи	Орієнтовно 10-15.06.2023 р	12-13.06.2023

11. Дата видачі завдання «25» 10 2022

12. Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) Бєлінська Я.В (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Бєлінська Я.В (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Дзюс Д.О (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ 9
1.1 Суть і сучасні риси міжнародної трудової міграції.....9
1.2 Міжнародна трудова міграція: причини та наслідки.....12
1.3 Класифікація та чинники розвитку міжнародної міграції.....16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....21
2.1 Оцінка процесів міграції у світовій економіці.....21
2.2 Україна в міжнародних міграційних процесах.....27
2.3 Регіональна структура міграційних процесів з України.....32
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ.....38
3.1 Міграція українців під час війни: тенденції та наслідки.....38
3.2 Регулювання міжнародних міграційних процесів.....44
3.3 Проблеми повернення мігрантів в Україну після війни.....51
ВИСНОВОК 58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....61

АНОТАЦІЯ

«Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку»

Мета роботи полягає в аналізі теоретико-методологічних засад змісту, структури, засад міждержавних міграційних відносин України, дослідженні актуальних проблем міграції та її впливу на економіку країни.

Завданнями роботи є

1. Розглянути суть і сучасні риси міжнародної трудової міграції;
2. Дослідити причини та наслідки міжнародної трудової міграції;
3. Проаналізувати класифікацію та чинники розвитку міжнародної міграції;
4. Оцінити процеси міграції у світовій економіці;
5. Розглянути міжнародні міграційні процеси в Україні;
6. Проаналізувати регіональну структуру міграційних процесів з України;
7. Дослідити міграцію українців під час війни: тенденції та наслідки;
8. Розглянути регулювання міжнародних міграційних процесів;
9. Оцінити проблеми повернення мігрантів в Україну після війни.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти міжнародної міграції.

Об'єктом дослідження виступає міждержавні міграційні зв'язки України

Базою дослідження виступає законодавчі та нормативні акти України, статистична інформація Державної служби статистики України, Національного банку України, Державної служби зайнятості, міжнародних організацій: Міжнародної організації з міграції, Світового банку, ЮНЕСКО та ін.

За результатами дослідження сформульовані загальні висновки щодо подальшого розвитку міжнародних міграційних процесів України.

Одержані результати можуть бути використані при подальшому дослідженні міграційних процесів України та проблем повязаних з нею.

Кваліфікаційна робота містить 65 сторінок, 1 таблицю, 7 рисунків, список використаних джерел з 42 найменувань.

Ключові слова: МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ, РЕГІОНАЛЬНА СТРУКТУРА, МІГРАЦІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ, ПРОБЛЕМИ ПОВЕРНЕННЯ МІГРАНТІВ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2023.

Рік захисту кваліфікаційної роботи 2023.

ABSTRACT

"Interstate migration relations of Ukraine: problems and development trends"

The purpose of the work is to analyze the theoretical and methodological foundations of the content, structure, foundations of interstate migration relations of Ukraine, to study the current problems of migration and its impact on the country's economy.

The tasks of the work are

1. Consider the essence and modern features of international labor migration;
2. Investigate the causes and consequences of international labor migration;
3. To analyze the classification and factors of the development of international migration;
4. Evaluate migration processes in the world economy;
5. Consider international migration processes in Ukraine;
6. Analyze the regional structure of migration processes from Ukraine;
7. To study the migration of Ukrainians during the war: trends and consequences;
8. Consider regulation of international migration processes;
9. Assess the problems of returning migrants to Ukraine after the war.

The subject of the study is theoretical and practical aspects of international migration.

The object of the study is interstate migration ties of Ukraine

The basis of the research is legislative and regulatory acts of Ukraine, statistical information of the State Statistics Service of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the State Employment Service, international organizations: the International Organization for Migration, the World Bank, UNESCO, etc.

Based on the results of the research, general conclusions are formulated regarding the further development of international migration processes in Ukraine.

The obtained results can be used in the further study of the migration processes of Ukraine and the problems related to it.

The qualification paper contains 65 pages, 1 table, 7 figures, a list

used sources from 42 items.

Key words: INTERNATIONAL MIGRATION, REGIONAL STRUCTURE, MIGRATION DURING WAR, PROBLEMS OF RETURN OF MIGRANTS.

The year of performance of qualification work is 2023.

The year of protection of qualifying work is 2023.

ВСТУП

Актуальність. Міграція – багатогранне соціально-економічне явище, яке, з одного боку, чуйно реагує на будь-які соціальні зміни, а з іншого – є причиною цих змін. Сучасні міжнародні міграційні потоки є безпрецедентними за масштабами, адже практично не залишилося держав, які б не були залучені до цього процесу.

Україна є частиною глобального економічного простору та глибоко інтегрована в усі сфери економічного, соціального та політичного життя. З кожним роком активізується участь України в міжнародних міграційних процесах: збільшується як туристичний, так і міграційний потік: виїзд за кордон на роботу, навчання та зміна постійного місяця перебування.

Такі науковці, як О. Малиновська, Д. Лук'яненко, Я. О., В. В. Шевченко Столярчук, Л. Ткаченко, Т. Міланов, М. Шиманська та ін. зробили вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів міжнародної трудової міграції. Актуальним питанням міжнародної міграції серед зарубіжних вчених присвятили свої праці такі вчені, як Дж. Борхас, В. Босетті, К. Каслз, Дж. Тейлор, С. Брю, К. МакКонелл та ін.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість зумовили необхідність виконання даного дослідження, визначили тему дипломної роботи, її наукову та практичну цінність.

Мета дослідження полягає в аналізі теоретико-методологічних засад змісту, структури, засад міждержавних міграційних відносин України, дослідженні актуальних проблем міграції та її впливу на економіку країни.

Завдання:

1. Розглянути суть і сучасні риси міжнародної трудової міграції;
2. Дослідити причини та наслідки міжнародної трудової міграції;
3. Проаналізувати класифікацію та чинники розвитку міжнародної міграції;
4. Оцінити процеси міграції у світовій економіці;

5. Розглянути міжнародні міграційні процеси в Україні;

6. Проаналізувати регіональну структуру міграційних процесів з України;

7. Дослідити міграцію українців під час війни: тенденції та наслідки;

8. Розглянути регулювання міжнародних міграційних процесів;

9. Оцінити проблеми повернення мігрантів в Україну після війни.

Об'єктом роботи є міждержавні міграційні зв'язки України.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти міжнародної міграції.

Теоретико-методологічною базою кваліфікаційної дипломної роботи є наукові розробки українських та зарубіжних вчених із проблем міждержавних міграційних зв'язків країни.

Інформаційну базу дослідження складають із законодавчих та нормативних актів України, статистичної інформації Державної служби статистики України, Національного банку України, Державної служби зайнятості, міжнародних організацій: Міжнародної організації з міграції, Світового банку, ЮНЕСКО та ін.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ

1.1 Сутність та риси міжнародної трудової міграції

Сучасні МЕВ нерозривно пов'язані з такими поняттями; міграція, імміграція, еміграція, реміграція населення. Ці поняття означають:

- міграція (від лат. migratio — переселення, переміщення) — переміщення через кордон;
- імміграція (від лат. immigrare — переселятися) — це в'їзд до країни на постійне або довгострокове проживання громадян іншої країни;
- еміграція (від лат. emigrare — виселення) — переселення громадян в іншу країну на постійне або довгострокове тимчасове проживання;
- реміграція — це виїзд іммігрантів із країни імміграції або повернення емігрантів на батьківщину.

Міжнародна (зовнішня) міграція існує в різних формах: трудова, сімейна, туристична та ін. Провідну роль у МЕВ відіграє трудова міграція, так звана міжнародна трудова міграція.

В умовах становлення економічних зв'язків у світовому господарстві активізується міжнародна трудова міграція. Цей термін стосується переміщення працівників через кордон у пошуках роботи. Це стихійний процес розподілу трудових ресурсів між національними галузями світового господарства. Її економічною основою є відчуженість безпосередніх виробників від засобів виробництва, взаємопов'язаність країн і нерівномірність їх соціально-економічного розвитку.

У результаті трудової міграції сформувався глобальний ринок праці, пропозиція робочої сили на якому залежить від ситуації на внутрішніх ринках праці країн-експортерів робочої сили та країн-імпортерів робочої сили.

Ринок робочої сили виконує такі функції:

а) здійснює остаточне визначення вартості робочої сили, впливає на відхилення ціни даного конкретного товару від собівартості (залежно від співвідношення попиту та пропозиції);

б) регулює попит і пропозицію праці;

в) зближує продавців робочої сили з її покупцями;

г) забезпечує конкуренцію між працівниками, заохочуючи їх до підвищення загальноосвітнього та професійного рівня з одночасним зниженням ціни праці;

д) забезпечує конкуренцію між підприємцями, заохочуючи їх до підвищення якості умов праці та рівня часткової оплати праці;

ж) сприяє зростанню збалансованості трудових ресурсів і робочих місць, досягненню вибіркової зайнятості;

е) прискорює міграційні процеси в національному та міжнародному масштабах, вирівнює умови відтворення робочої сили;

є) сприяє визначенню шляхів і розробці заходів соціального захисту трудового колективу.

Сучасний світовий ринок праці, який є складовою ринку праці, характеризується трьома основними моделями трудових відносин: європейською, англосаксонською та китайською. Вони відображають характер соціально-трудових відносин у різних країнах світу.

Європейська (континентальна) модель характеризується високим рівнем правового захисту працівника, жорсткими нормами трудового права, спрямованими на збереження робочих місць, регіональним і галузевим регулюванням рівня оплати праці та її диференціації.

Англосаксонська модель характеризується свободою роботодавця при наймі та звільненні, перевагою колективно-договірного регулювання на рівні підприємства та фірми, що сприяє динамічним змінам на ринку праці, чуйним реагуванням на необхідність зміни кількості робочих місць.

Китайська модель поєднує жорстке регулювання трудових відносин у державному секторі з повною відсутністю правового регулювання у приватному секторі.

Ці моделі значною мірою відображають ситуацію на ринках праці в різних регіонах світу, а їх відмінності визначають масштаби та законність міграційних процесів.

Маючи багаторічну історію, міжнародна трудова міграція на сучасному етапі набула певних особливостей, найбільш суттєвими з яких є:

- зростання масштабів міграції;
- збільшення питомої ваги мігрантів у загальній чисельності працездатного населення країн;
- розширення еміграції з країн Східної Європи та країн, що утворилися на території колишнього СРСР;
- формування нових центрів залучення робочої сили;
- зростання нелегальної імміграції;
- збільшення «витоку інтелекту»;
- ротаційний характер міграції.

Розширення міграції призвело до появи двох ринків праці в країнах імміграції - для працівників - громадян цієї країни та для іноземних працівників. Другий із цих ринків формується значною мірою за рахунок нелегальної міграції. Однак, незважаючи на всі зусилля, жодній з країн не вдалося повністю заборонити нелегальну міграцію. Нелегальних мігрантів використовують на низькооплачуваних роботах та роботах із шкідливими умовами праці без соціального захисту, що суперечить національному законодавству та міжнародним конвенціям. У більшості розвинених країн Заходу вже склався ряд професій, характерних лише для мігрантів (вантажники, робітники на конвеєрах, прибиральники тощо). Для місцевого населення ці спеціальності не є престижними навіть в умовах сильного безробіття.

Економічно слаборозвинені країни є основними постачальниками робочої сили на світовий ринок. Відсутність роботи, зубожіння змушують населення цих країн мігрувати в пошуках роботи до більш розвинених країн. Причинами міграції також можуть бути національні, релігійні, військові, політичні та інші фактори.

Однак однією з найважливіших особливостей сучасного стану міжнародної міграції є «інтелектуальна відтік», тобто незворотна або довготривала еміграція науковців і висококваліфікованих спеціалістів. Основними причинами цього процесу в більшості країн є:

- постійне зниження соціального статусу вченого та спеціаліста;
- бажання покращити своє матеріальне становище;
- більша можливість реалізувати свої знання та досвід за кордоном;
- національна та релігійна нетерпимість;
- зростання безробіття в країні, навіть серед висококваліфікованих спеціалістів [31].

Збільшенню масштабів еміграції сприяє нестабільна економічна ситуація в країні, а також сприятливі умови для працевлаштування висококваліфікованих спеціалістів за кордоном.

1.2 Міжнародна трудова міграція: причини та наслідки

Міграційні процеси відбувалися завжди, але рух людей ніколи не мав такого впливу на економічний розвиток, політичне та соціальне життя, культурну сферу країн призначення та походження міграції. Зараз у світі значно більше міжнародних мігрантів, ніж будь-коли в нашій історії. Вважаю, що це пов'язано з тим, що демографічна і соціальна структура в індустріально розвинених країнах породила потребу в робітниках і спеціалістах з інших країн. Тому в останні роки

ми можемо спостерігати таке збільшення кількості країн походження та призначення трудової міграції.

Варто зазначити, що три основні чинники продовжують сприяти трудовій міграції: демографічні зміни та потреби ринку праці в багатьох промислово розвинутих країнах, безробіття та наслідки кризи в менш розвинених країнах, а також усталені міждержавні сімейні, культурні та історичні зв'язки. Дуже боляче розуміти, що для багатьох людей трудова міграція може бути єдиним способом вирішення потужної проблеми сучасності – безробіття. Проте до міжнародної трудової міграції залучені не лише безробітні, а й частина працездатного населення. У цій ситуації рушійним мотивом міграції є пошук більш сприятливих умов праці: працівники переїжджають із країн із низьким рівнем життя та заробітною платою до країн із вищим рівнем. Тому національні відмінності в оплаті праці є однією з причин трудової міграції на глобальному рівні.

Основні причини виникнення та розвитку міжнародної трудової міграції:

а) з боку країн-донорів: висока щільність населення, що можна пояснити, зокрема, демографічним бумом у деяких країнах (наприклад, в Індії, Китаї, Нігерії); масове безробіття, викликане науково-технічним прогресом; низький рівень життя і відносно низька заробітна плата; водночас у розвинутих країнах стає все менше бажаючих виконувати важку, низькокваліфіковану «чорну роботу», а тому з'являються вакансії для її виконання; виробнича необхідність (для спеціалістів, які працюють у країнах, що розвиваються).

б) з боку країн-реципієнтів: потреба в додатковій висококваліфікованій робочій силі; у деяких розвинутих країнах зростає потреба в освічених висококваліфікованих працівниках, які вміють працювати, наприклад, зі складною електронною апаратурою, відповідно, зменшується кількість людей, потреба в професії; потреба в додатковій дешевій і мобільній робочій силі, зокрема, завдяки розвитку сфери послуг, що сприяє створенню додаткових робочих місць; відносно висока зарплата.

Також можна виділити причини: політичні, військові, релігійні, національні, культурні, екологічні (природні катаклізми в країнах еміграції та вищий рівень захисту навколишнього середовища в країнах імміграції).

Міжнародна трудова міграція визначається чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни та зовнішніми факторами; стан міжнародної економіки в цілому та економічних зв'язків між країнами [18]. У певні періоди рушійними силами міжнародної мобільності робочої сили можуть виступати також політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні фактори. Причини міжнародної міграції робочої сили також можна розуміти як специфічну комбінацію названих факторів.

Серед факторів, що сприяють розвитку міграційних процесів, найбільш суттєвими є: висока швидкість поширення інформації, швидкий розвиток міжнародних пасажирських перевезень, розвиток засобів зв'язку.

Розширюється можливість трудової міграції в міру формування єдиного світового економічного простору, в тому числі інформаційного і транспортного [14].

Фактичні економічні наслідки імміграції залежать не тільки від економічної ситуації в приймаючій країні та її поточних потреб у робочій силі, а й від законодавчої бази імміграції, а також культурних та особистих характеристик самих іммігрантів, їх здатності та бажання жити і працювати в країні перебування.

З демографічної точки зору зрозуміло, що міграція збільшує загальну чисельність населення, що може призвести до негайного зростання сукупного попиту в приймаючій країні. Таким чином, зростання населення за рахунок міграції може сприяти економічному зростанню. Крім того, більшість мігрантів – це молоде населення, яке є більш гнучким і здатним адаптуватися до нових умов, на відміну від літніх працівників. Крім того, важливу роль у прийнятті рішення про міграцію відіграє знання іноземних мов. З цих причин зростаюча

кількість (переважно молодих) мігрантів збільшує кількість працездатного населення, а ринки стають більш гнучкими.

Як правило, працівники мігрують в певні райони країни і, відповідно, це впливає на ринок житла в цих регіонах. Зростання попиту на житло збільшує вартість життя, що призводить до підвищення вимог до зарплати для працівників і потенційно більшого зростання заробітної плати. Цей приклад демонструє, що наслідки масової імміграції набагато ширші й не можуть розглядатися лише з точки зору зростання та продуктивності праці, їх слід розглядати в ширшому економічному та соціально-культурному полі.

Тому міжнародна трудова міграція має як позитивні, так і негативні соціально-економічні наслідки.

Країна-експортер робочої сили виграє від трудової міграції, оскільки експорт трудових ресурсів, як і будь-який інший експорт, приносить країні певний прибуток (у даному випадку це валютні перекази емігрантів їхнім родинам). Деякі країни отримують від експорту трудових ресурсів майже такий самий обсяг доходу, як і від інших видів експорту, а іноді навіть більше. До цих країн належать: Йорданія, Пакистан, Єгипет, Індія, Португалія, Туреччина. Крім того, в країні послаблюється проблема безробіття. Відбувається ротація, тобто повернення одних громадян на батьківщину та еміграція інших громадян, що сприяє (з часом) зростанню кваліфікації та досвіду місцевих спеціалістів.

Від міжнародної трудової міграції виграє вся світова економіка, оскільки переміщення трудових ресурсів покращує їх використання, що, у свою чергу, сприяє зростанню світового сукупного продукту.

До негативних наслідків міжнародної трудової міграції для країн-імпортерів робочої сили можна віднести: виникнення додаткових проблем, пов’язаних із соціальним захистом іммігрантів; поглиблення проблеми працевлаштування місцевого населення країни імпортера трудових ресурсів; відтік національної валюти за кордон у формі грошових переказів; втрата висококваліфікованих

спеціалістів під час репатріації мігрантів, тобто після повернення мігрантів на батьківщину.

Негативні наслідки міжнародної трудової міграції для країн-експортерів робочої сили: втрата спеціалістів (проблема «витоку мізків»); додаткові витрати з бюджету на підготовку нових спеціалістів; необхідність пошуку способів захисту своїх громадян-мігрантів від дискримінації, особливо проти нелегальних іммігрантів, а також від фізичних та інших небезпек; певні втрати підприємців країни-експортера, які певною мірою втрачають можливість мати широкий вибір робочої сили, особливо спеціалістів [19].

1.3 Класифікація та чинники розвитку міжнародної міграції

Міжнародна міграція – це складний соціально-економічний процес, який передбачає переміщення людей з одного місця в інше з різними намірами, такими як тимчасове або постійне поселення та забезпечення формування та функціонування глобального ринку праці, справляє значний соціально-економічний вплив. з розвитку людських ресурсів країн-учасниць обміну. Водночас міжнародна міграція зазнає постійних змін, у зв'язку з чим існує постійна потреба в її науковому дослідженні.

У науковому середовищі визначення поняття міграції є неоднозначним, тому для її розуміння доцільно визначити класифікаційні ознаки міжнародної міграції. Повне теоретичне осмислення міжнародної міграції можливе лише за умови систематизації існуючих міграційних термінів та їх класифікації. Вчені з різних галузей намагалися створити класифікацію міграції. В даний час при класифікації міграційних процесів використовується кілька ознак, які часто накладаються одна на одну.

Перші класифікаційні ознаки ґрунтувалися на причинах міграції та типах адміністративно-територіальних одиниць, що збігалися. Так, за причинами міграція поділялася на релігійну, політичну, кримінальну та економічну, а за типом адміністративно-територіальних одиниць — на міждержавну (зовнішню) і внутрішньодержавну (внутрішню) [23].

Нові типи міграційних переміщень, зміни геополітичних кордонів та імміграційної політики створили труднощі для їх вивчення. Зарубіжні дослідники намагалися класифікувати нові типи міграцій. Особливої уваги заслуговує класифікація директора Центру вивчення проблем біженців Оксфордського університету С. Каслса. Серед основних типів мігрантів він виділив наступні [38]:

- тимчасові мігранти (контрактники) – особи, які мігрують на певний період з метою працевлаштування та пересилання грошей родичам на батьківщину, тривалість такої міграції становить від кількох місяців до кількох років;
- висококваліфіковані бізнес-мігранти – це спеціалісти, які переміщуються на внутрішніх ринках праці транснаціональних корпорацій та міжнародних організацій, а також ті, хто шукає роботу на міжнародних ринках праці;
- нелегальні мігранти – це особи, які прибули без необхідних документів та посвідчень; - біженці – це особи, які мають обґрунтований страх стати жертвою переслідувань у своїй країні та не можуть скористатися захистом цієї країни або не бажають користуватися таким захистом через будь-які побоювання;
- шукачі притулку – особи, які перетинають кордон у пошуках захисту, але не повністю відповідають критеріям, встановленим Конвенцією ООН про статус біженців;

- вимушені мігранти - біженці та шукачі притулку, а також ті, хто змушений мігрувати через екологічні катастрофи або через будівництво нових заводів, дамб тощо;
- мігранти з возз'єднанням сім'ї, які в'їжджають в країну з метою возз'єднання з членами сім'ї, які вже там;
- мігранти, що повертаються, - люди, які повертаються до своєї країни після перебування в іншій країні, такі мігранти вважаються бажаними для країни повернення, тому що, повертаючись на батьківщину, вони приносять із собою досвід і навички, корисні для подальшого економічного розвитку. розвиток (у багатьох країнах є спеціальні проекти, що дозволяють використовувати потенціал таких кадрів).

Для глибшого розуміння видів міграції також важливо розглянути останні розробки експертів ООН, в яких вони класифікують мігрантів, виділяючи п'ять груп:

- іноземці, допущені до країни в'їзду для навчання та навчання;
- мігранти, які прибувають на роботу;
- мігранти, які в'їжджають з метою об'єднання сімей і створення нових;
- мігранти, які приїжджають на постійне поселення;
- іноземці, допущені до країни в’їзду з гуманітарних причин (біженці, шукачі притулку тощо) [30].

Міграція населення – це не просто механічний процес територіального переміщення людей, це складний, багатоплановий, соціально-економічний процес. Головною особливістю міграційного процесу є його послідовний характер, від прийняття рішення про міграцію до інтеграції або повернення.

Етапи міграції мають такий вигляд:

- Виникнення причин і умов міграції, що визначають її характер.
- Виїзд зі своєї країни, переміщення через країни транзиту та в'їзд до країни призначення.

- Заселення в країні, працевлаштування, інтеграція в приймаюче суспільство, отримання громадянства або повернення на батьківщину.

Усі етапи міграційного процесу тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Дослідження міграції як складного соціально-економічного процесу, що зачіпає різні сфери життя як країн-донорів, так і країн-реципієнтів, є необхідним для ефективного функціонування механізму управління міграційним процесом [4].

Основними факторами, що сприяють розвитку міжнародної міграції населення, є:

1. Соціально-політичні фактори. До них належать: переслідування за релігією, орієнтацією, етнічною приналежністю, расою, політичними переконаннями чи культурною приналежністю, війна, збройний конфлікт. Ті, хто тікає від збройних конфліктів, порушень прав людини чи переслідувань, вважаються гуманітарними біженцями.

2. Демографічні та економічні фактори. Ці фактори впливають на напрямок міграційних рухів. Зміни в природному прирості населення, старіння чи омолодження нації впливають на економічні показники та можливості працевлаштування в країнах-донорах або на міграційну політику в країнах-реципієнтах. Демографічна та економічна міграція пов'язані зі стандартами праці, рівнем безробіття та зайнятості та загальним станом економіки країни. Якщо економічні умови в країні призначення є несприятливими або під загрозою подальшого погіршення, існує висока ймовірність прийняття рішення про подальшу міграцію.

3. Екологічні чинники. Історично фактори навколишнього середовища були рушійним механізмом для міграції, коли люди рятувалися від стихійних лих, таких як урагани та землетруси. Очікується, що зміна клімату посилить екстремальні погодні явища, що може призвести до збільшення кількості мігрантів. Згідно з Міжнародною організацією з міграції, «екологічні мігранти — це ті, хто через раптові або прогресуючі зміни в навколишньому середовищі, що

негативно впливають на їхнє життя або умови проживання, змушені тимчасово або назавжди залишити свої звичні домівки та переїхати або в межах своєї країни, або чи за кордоном».

Якщо класифікувати фактори міжнародної міграції залежно від особи, яка приймає рішення про міграцію, то їх можна поділити на такі групи [10]:

1. Об'єктивні фактори:

- стимулюючі фактори в країнах-донорах: бідність, низький рівень життя і заробітної плати, високий природний приріст населення (внаслідок перенаселення країн), високий рівень безробіття, екологічні проблеми, військово-політичні конфлікти, переслідування тощо;
- привабливі фактори в приймаючих країнах: високий рівень життя і заробітної плати, можливості для реалізації та працевлаштування, низький рівень природного приросту населення, внаслідок чого економіка розвинутих країн має велику потребу в трудових ресурсах, сприятливі природно-кліматичні умови, безпека тощо;
- інформаційні фактори: засоби інформаційних технологій, Інтернет; масової інформації та розвитку
- комунікативні фактори: розвиток транспортного сполучення між країнами, що сприяє зниженню транспортних витрат.

2. Суб'єктивні чинники:

- психологічні фактори: особистісні установки та ціннісні орієнтації;
- наявність особистісних потреб у саморозвитку та самореалізації: прагнення знайти гідну роботу, покращити свій матеріальний стан, пізнати світ та інші культури, підвищити рівень освіти, прагнення до возз’єднання сім’ї та неможливість їх задоволення без міграції;
- мати позитивний міграційний досвід (особистий або знайомий) та особисті контакти за кордоном.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1 Оцінка процесів міграції у світовій економіці

Довгострокові дані про міграцію та мобільність показують, що міграція значною мірою пов'язана із загальними глобальними економічними, соціальними, політичними та технологічними трансформаціями, на які впливає широкий спектр політичних пріоритетів. У міру поглиблення процесів глобалізації ці трансформації все більше формують наше життя – на роботі, у нашому приватному, соціальному та духовному житті. Все більше і більше людей мають доступ до інформації, товарів і послуг з усього світу завдяки технологіям, які постійно розширюють і скорочують відстані.

Останнім часом ми спостерігаємо значні міграційні процеси; події, які спричиняють великі страждання та травми, а також загибель людей. Перш за все були. переміщення мільйонів людей через конфлікт (наприклад, до Сирійської Арабської Республіки, Ємену, Центральноафриканської Республіки, Демократичної Республіки Конго та Південного Судану та з них), економічна та політична нестабільність (з якою стикаються мільйони венесуельців). Вплив зміни навколишнього середовища та клімату на мобільність людей (наприклад, запланована міграція/переселення) також зростає, в тому числі як частина глобальних міжнародних політичних механізмів для вирішення широкомасштабних наслідків зміни клімату.

Згідно зі звітом World Migration Report 2020, кількість міжнародних мігрантів у всьому світі у 2019 році становила 272 мільйони (3,5% світового населення), 52% міжнародних мігрантів становили чоловіки; 48% були жінки. 74% усіх міжнародних мігрантів були працездатного віку (20–64 роки).

Індія залишається найбільшою країною походження міжнародних мігрантів (17,5 млн осіб), за нею йдуть Мексика та Китай (11,8 млн і 10,7 млн осіб

відповідно). Найкращою країною призначення залишаються США (50,7 млн міжнародних мігрантів). Кількість трудових мігрантів дещо зменшилася в країнах з високим рівнем доходу, а в інших країнах зросла [42].

Основні напрямки міжнародної міграції робочої сили зазвичай спостерігаються між країнами, що розвиваються (експортерами робочої сили), і розвиненими країнами. Традиційними центрами тяжіння мігрантів, як і раніше, є економічно сильні країни, такі як США, Канада, Австралія та Нова Зеландія. Потік мігрантів можна умовно розділити на дві складові: перша – це «світові мізки», люди з освітою, їх «завозять» Західна Європа, росія, Індія, друга – низькокваліфікований персонал з Латинської Америки, Азії [36].

Важливим показником зростання масштабів міжнародної міграції є збільшення частки міжнародних мігрантів у населенні країн. Загалом у світовій статистиці частка міжнародних мігрантів у загальній чисельності населення дещо зросла (з 2,5% у 1960 році до 3,0% у 2005 році, 3,4% у 2017 році). Проте найбільше їхня частка в загальній чисельності населення країни зросла в нафтовидобувних країнах Перської затоки: у Бахрейні з 17,1% до 40,7%, у Кувейті з 32,6% до 62,1%, у Катарі з 32,0% до 78,3%. %, в ОАЕ з 2,4% до 71,4%, в Саудівській Аравії з 1,6% до 25,9%. Сюди приїжджають заробітчани з Єгипту, Ємену, Сирії, Судану, Індії, Пакистану, Бангладеш та ін. Таким чином, у сучасному світі міжнародні міграційні потоки перетворилися на глобальне явище, яке впливає на всі сторони життєдіяльності світової спільноти, а міжнародна міграція стала одним із ключових джерел соціально-економічного розвитку держав [37].

В даний час міжнародна міграція охоплює, по суті, всі країни світу, які тією чи іншою мірою залучені до глобальних міграційних потоків. Навіть такі закриті держави, як Північна Корея, Куба та Китай, все активніше залучаються до глобальних міграційних процесів, незважаючи на те, що еміграція з них контролюється значно суворіше, ніж імміграція, на відміну від багатьох інших

країн. Так, наприклад, у Китаї нелегальний виїзд з країни загрожує китайцям дуже серйозними покараннями, аж до смертної кари.

Епоха масових переміщень по всьому світу не залишила осторонь жодну країну, міжнародні мігранти з'явилися всюди. В останні десятиліття в міграційному процесі спостерігаються певні зміни:

- зміна тимчасової тривалості міжнародної міграції (характеризується, по-перше, появою категорії туристів, друзів, які віддають перевагу тимчасовій роботі за кордоном на відміну від еміграції);
- зміна вимог до мігрантів (епоха, коли країни потребували низькокваліфікованої робочої сили, поступово минає, тепер держави зацікавлені у висококваліфікованих спеціалістах);
- фемінізація міграційних потоків (за даними ООН, 48,6% мігрантів – жінки). Економічна інтеграція сприяє збільшенню інтенсивності міграційних потоків [29].

Розглядаючи географію потоків міжнародної трудової міграції, слід зазначити, що приблизно половина всіх зареєстрованих трудових мігрантів переїжджає з однієї країни, що розвивається, до іншої. Наприклад, близько 2 мільйонів азіатських робітників щорічно залишають свої країни в пошуках роботи в інших країнах того ж або інших регіонів на умовах короткострокових трудових контрактів.

У той же час міграція працівників з країн, що розвиваються, до розвинутих країн продовжувала неухильно зростати протягом останніх десятиліть, причому основна частина збільшення кількості легальних працівників-мігрантів (понад 81%) припадає на США. Як результат, трудові мігранти з країн, що розвиваються, на даний момент є найбільшою категорією мігрантів у розвинених країнах і становлять 57,8% усіх трудових мігрантів.

Оскільки міжнародні мігранти становлять більшу частку людей працездатного віку, ніж загальна кількість населення, чистий приплив мігрантів

зменшує коефіцієнт утриманців, тобто кількість дітей і людей похилого віку порівняно з населенням працездатного віку.

В Африці, Азії, Латинській Америці та Карибському басейні чистий вплив міграції на приріст населення негативний у більшості країн, але загалом невеликий порівняно з іншими змінами населення. Проте в деяких невеликих країнах, що розвиваються, негативний вплив еміграції на чисельність населення може бути значним, особливо серед дорослих працездатного віку.

У більшості країн Європи, Північної Америки та Океанії у 2020 році міжнародні мігранти становили понад 10% від загальної чисельності населення. Найбільша частка належала до Європи (23,9%), Азії (31%), арабських країн (13,9%), і Америка (23%), Океанія (3%), Африка (9%) (рис. 2.1.1).

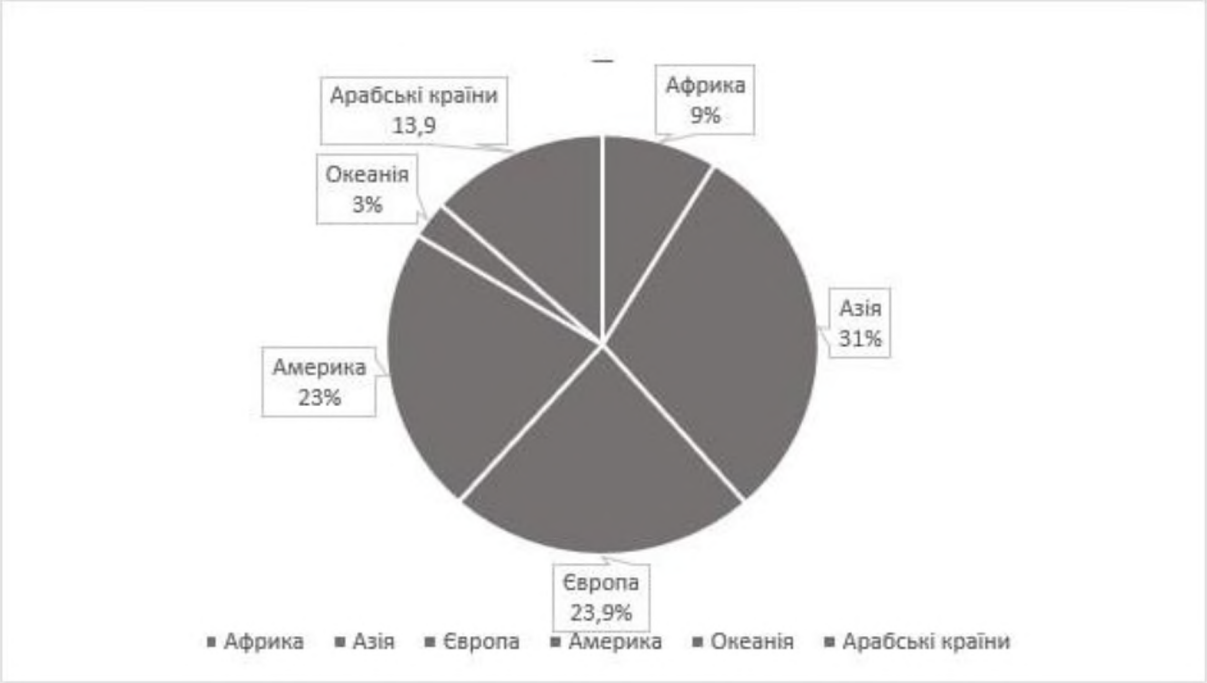

Рисунок 2.1.1 – Міжнародний розподіл мігрантів за регіонами, 2020 р.

Найбільш відвідуваними мігрантами країнами Європи у 2019 році були: Німеччина, Велика Британія, Франція, Іспанія тощо (рис. 2.1.2).

Основними країнами походження мігрантів до європейських регіонів були: Польща (3,6 млн.), Румунія (майже 3 млн.) [25].

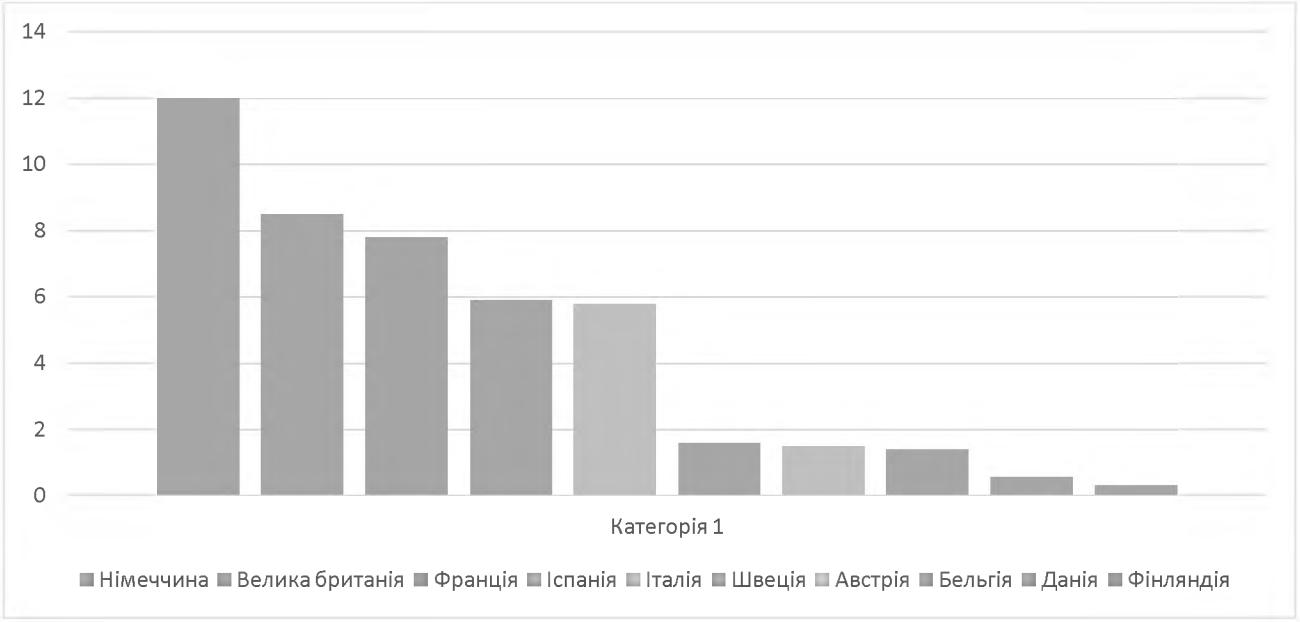

Рисунок 2.1.2 – Найбільш відвідувані країни трудовими мігрантами 2019 р.

Достовірних даних про кількість нелегальних мігрантів у світі немає. За різними оцінками, в даний час від 10 до 15% всіх міжнародних мігрантів (тобто від 19 до 29 млн осіб) знаходяться в країнах проживання з порушенням законодавства, в тому числі в США налічується від 10 до 15 млн нелегалів. , в у країнах Західної Європи від 5,6 до 8,4 млн. чоловік, у країнах Південної Америки від 1,5 до 6 млн. чоловік, на Близькому Сході від 1 до 3 млн. чоловік, в Японії від 300 тис. до 1 млн. чоловік. чол., в Австралії та Новій Зеландії близько 80 тис. чол. Іншими словами, в усьому світі нелегальні мігранти становлять більше половини легальних трудових мігрантів, і їх кількість не зменшується, незважаючи на посилення імміграційного законодавства та прийняття спеціальних законів, спрямованих на боротьбу з нелегальною міграцією [15].

Наразі кількість людей, які хочуть залишити свою країну, набагато більша, ніж приймаючі країни готові прийняти. Найбільша кількість надходжень – 1 010 078 – була зареєстрована в 2016 році. Понад 800 000 з них було продано морем з Туреччини до Греції, і більшість продовжували подорожувати Європою, щоб дістатися до Німеччини та Швеції [32].

Проаналізуємо основні «коридори», через які формувалася стійка складова трудової міграції.

Розглядаючи основні макрогеографічні напрями Північ – Південь та Схід – Захід, наведемо основні вектори міграції мігрантів.

Основними міграційними потоками, які вже давно сформували стабільну складову міжнародної трудової міграції, є потоки Схід-Захід, Південь-Північ та Захід-Схід.

Найменшу роль у формуванні географічної картини розподілу стабільної складової міжнародної трудової міграції відіграє напрямок Північ – Південь (6%).

Протягом двох десятиліть кількість мігрантів, які народилися на Півдні та мігрували на Північ, зросла на 85%, цей напрямок міграції став одним із основних у стабільній складовій.

Макроміграційний потік Північ-Північ збільшився на 26% за 20 років, але загальна кількість мігрантів, які рухалися в цьому напрямку, значно менша, ніж у попередні два. Кількість мігрантів, які переміщувалися в рамках макропотоку Північ-Південь, за 20 років суттєво не змінилася.

Цей макропотік відіграє найменшу роль у формуванні стабільної складової міжнародної трудової міграції. Тому цей компонент формувався переважно в межах макропотоків Південь-Південь і Південь-Північ і меншою мірою Північ-Північ [33].

Сьогодні міжнародна міграція є одним із важливих факторів, що впливають на картину розподілу населення в глобальному вимірі, оскільки в розвинутих країнах вона є основним (а в деяких і єдиним) способом збільшення чисельності населення, а в країнах, що розвиваються, сприяє зниження темпів зростання чисельності населення і зниження загрози перенаселення.

Подвійність міграційної політики полягає в тому, що, з одного боку, країни намагаються обмежити кількість мігрантів, а з іншого – залучають їх, тільки

залучають висококваліфікованих спеціалістів, а інші часто потрапляють у категорію нелегальних мігрантів. [26].

2.2 Україна в міжнародних міграційних процесах

Сьогодні в усьому світі все більше загострюються проблеми міграції. За деякими оцінками, на планеті налічується до 200 мільйонів мігрантів, і досить значна кількість людей може покинути свою країну, переїхавши в іншу. Переважають переважно економічні мігранти, тобто люди, які шукають вищих заробітків і стабільніших умов життя за кордоном. Однією з головних мотивацій для міграції є вищий рівень заробітної плати в країнах прибуття. Міграційні процеси, що виникають, мають кілька причин, але мотивація спільна для всіх, це пошук кращого життя, в тривалій історичній перспективі. До таких причин відносяться:

- значна різниця між національною заробітною платою і в країнах з вищим рівнем розвитку, на однаковому ієрархічному рівні та ідентичній сфері зайнятості.;
- особливості національного ринку праці, які не забезпечать багатонаціональній країні належних умов праці для окремих етнічних груп;
- порівняно вищий рівень безробіття в країні, ніж у сусідніх країнах;
- пошук політичного притулку через наявність відмінностей у законодавстві країн;
- особисті причини. Серед яких можуть бути: моральні та духовні переконання, проживання в країні призначення кровних родичів, культурні цінності та багато іншого.

- військово-політична обстановка в країні, що є сучасною причиною міграції населення, яка сьогодні займає найбільшу питому вагу серед причин міграції, зумовлена військовими конфліктами в багатьох країнах світу.

Що стосується форм міграційних процесів, то вони змінюються залежно від багатьох обставин. Найпоширенішими є постійна і тимчасова форми міграції. Перша форма більш небезпечна для країни-донора, оскільки вона втрачає не лише «робочу одиницю», а й залишається без матеріальної підтримки. Тимчасова міграція, у свою чергу, може бути як небезпечною, так і мати позитивні наслідки, а саме: тимчасова втрата «робочої одиниці» компенсується поверненням капіталу в країну та знижує напругу на ринку праці з високим рівнем безробіття.

Важливу роль у демографічному розвитку окремих країн відіграють міжнародні міграційні процеси. Внаслідок міграційних потоків низка промислово розвинутих країн нівелювала падіння приросту населення, насамперед це стосується країн Західної Європи, де вже тривалий час спостерігається демографічна криза, а подекуди й депопуляція нації. Наприклад, як зазначає відомий чеський демограф Томаш Ф'яла, населення Чехії до 2100 року може скоротитися до 6,5 млн осіб, тобто майже на 48% (сьогодні Чехія становить трохи більше 10,5 млн) [2].

Україна також є частиною світової спільноти, тому всі тенденції, пов’язані з трудовою міграцією, які відбуваються у світі, безпосередньо впливають на міграційні процеси всередині України [21]. Останнім часом в Україні проблема міграційних потоків постала досить гостро, оскільки країна зіткнулася саме з проблемою відтоку робочої сили. Такі процеси суттєво впливають на рівень і якість життя населення на загальну структуру ринку праці. Головним негативним явищем для України є «інтелектуальний відтік», тобто кваліфікованих, ініціативних кадрів, які так необхідні національній економіці. Крім того, це ще й матеріальні втрати на навчання кадрів, що вибувають.

Останніми десятиліттями Україна є ареною активних міграційних процесів. А з 2014 року ситуація ще більше погіршилася, чому сприяли економічна та політична кризи, анексія Криму та розгортання військових дій на Донбасі, що спричинило хвилю міграції як всередині України, так і за її межі. За даними Світового банку (СБ), країна входить до п'ятірки найбільших постачальників мігрантів у світі, поступаючись лише Мексиці, Індії, Китаю та Росії. У 2017 році за межами України проживало 8,5 млн осіб, які народилися на її території (14,3% населення країни на цю дату). Водночас дані СБ не включають циркулярних мігрантів (тобто мігрантів, які періодично повертаються до країни походження), чисельність яких становить не менше 1-3 млн осіб [1]. За даними Держстату, протягом 2015-2017 років за кордоном на заробітки перебувало 1,3 мільйона громадян України. А до 2050 р. експерти прогнозують, що чисельність населення нашої країни скоротиться до 35 мільйонів. А це означає, що через кілька років, коли наша країна повністю вийде з кризи і кількість вакансій стрімко зросте, на ринку може виникнути дефіцит працівників [2].

Найбільш значущими напрямками міграції українців є росія та Польща та інші сусідні країни. Хоча останнім часом міжнародні міграційні потоки почали змінюватися в бік країн Європейського Союзу, протягом 2013-2016 років показник зріс з 7 млн до 9,9 млн разів на рік. Причинами такої зміни стали: зростання транскордонної мобільності, візова лібералізація та безвізовий режим з ЄС та погіршення відносин з російською федерацією та зміни її міграційного законодавства.

Зміна напрямку міжнародної міграції з України несе в собі нові загрози, оскільки до країн СНД виїжджають представники робітничих професій: шахтарі, будівельники, водії, працівники сільського господарства, а висококваліфіковані спеціалісти (науковці, програмісти, перекладачі), моряки. далекі країни, молодь. Саме остання категорія емігрантів почала зростати, що спричиняє не лише

зниження трудового, а й інтелектуального потенціалу, так званий «відтік мізків» із країни.

За статистикою кількість таких українських мігрантів просто колосальна. Щороку з нашої країни виїжджає приблизно 95,4 тис. спеціалістів, можна зробити висновок, що емігрує кожен 26-й спеціаліст з вищою освітою. За останні 5 років з України виїхало 5,5 тисяч науковців, що еквівалентно втратам у 4 мільярди доларів. США. При розрахунку витрат, які йдуть на підготовку кваліфікованого спеціаліста з вищою освітою, встановлено, що сума коливається в межах 20 тис. дол. США. Саме цю суму втрачає держава-донор, коли цей спеціаліст переїжджає в іншу державу.

Варто зазначити, що освітня міграція, якою користуються сотні молодих та талановитих людей, набуває в Україні все більшого поширення. Тільки в Польщі навчається понад 50 тисяч студентів з України, і з кожним роком ця цифра зростає, позбавляючи Україну кваліфікованих і талановитих громадян, які працюватимуть на економіку інших країн. Основними причинами такого підвищення є законодавча база, яка стосується правил і порядку вступу до вищих навчальних закладів цієї держави, відновлення втраченого коріння з метою зниження вартості навчання та загальної вартості навчання. Останній сьогодні в Польщі іноді нижчий, ніж у деяких університетах України.

Втрата інтелектуального потенціалу країни тягне за собою вкрай несприятливі умови для розвитку та конкурентоспроможності країни, загострює економічну кризу. Але в сучасних українських реаліях наслідки міжнародної трудової міграції є суперечливими. Позитивним моментом трудової міграції можуть стати фінансові надходження з-за кордону та процес повторної «циркуляції мізків».

Саме тому, держава має здійснювати такі кроки:

- Профінансувати наукову сферу в більшому обсязі;
- підвищення оплати праці наукових працівників України;
- активно впроваджувати наукові розробки, мотивуючи підприємців;

- забезпечити належний рівень соціально-економічної безпеки працівників наукової сфери;
- оновлення науково-технічної бази до європейських стандартів;

За даними НБУ, у 2016 році обсяг приватних грошових переказів становив 5,5 млрд доларів, або 5,8% ВВП, з яких 20% – неформальними каналами, а за три квартали 2017 року – 5,2 млрд доларів. Обсяг грошових потоків від трудових мігрантів, ймовірно, є вищим, ніж свідчить офіційна статистика, оскільки мігранти здебільшого використовують неофіційні канали переказу коштів в Україну. Згідно з опитуванням Держстату, 70% мігрантів привозили гроші особисто або передавали через друзів чи водіїв. Середня сума переказів на рік становить приблизно 4,3 тисячі доларів. США. Щодо суми натуральних трансфертів, то тут цифра склала 100 мільйонів доларів. США на рік. Якщо проаналізувати, як витрачалися кошти, отримані від грошових переказів, то приблизно 40% йде на споживання, до інвестування, зокрема в будівництво, ремонт чи купівлю житла, то це 20%, а майже всі інші кошти, тобто. 40% були спрямовані на заощадження.

Проте українська влада повинна докласти чимало зусиль, щоб кошти, які надсилають емігранти, йшли на користь економіці, а не використовувалися домогосподарствами лише для споживання. Тому необхідно розробити відповідну систему заходів, суть яких базуватиметься не на примусі, а на інтересі, у вигляді надання мігрантам дозволу на відкриття валютних рахунків із підвищеними процентними ставками, а також різноманітних механізмів має бути застосовано, що дозволить акумулювати кошти для придбання житла та для отримання освіти чи відкриття бізнесу в довгостроковій перспективі. Крім того, тісно співпрацювати з країнами, де працюють мігранти, для створення правових умов для грошових переказів на батьківщину, що дозволить значно збільшити обсяги грошових переказів на третину, про що свідчить світовий досвід США та Мексики.

Крім припливу капіталу, позитивним аспектом міграційних процесів може стати розрядка напруги як на ринку праці, так і загальної соціальної напруги. Надлишок робочої сили без роботи і, як наслідок, засобів до існування призводить до насильницького політичного протистояння і, можливо, до повалення правлячого режиму; навпаки, відкриття кордонів і заохочення трудової міграції послаблюють економічний потенціал країни, але стабілізують режим. Але попри наявність таких позитивних економічних моментів, соціальні є досить суперечливими, адже трудові мігранти часто сприймають Україну як місце тимчасового проживання. Більшість із них навіть після початку агресії продовжували усамітнюватися та працювати у ворожій країні. Тому в даному випадку трудова міграція також призводить до послаблення свідомості, ідентичності громадянина і, як наслідок, стратегічної вразливості країни. Відповідно, одним із головних завдань влади сьогодні має бути мотивація трудового потенціалу країни залишатися та повертатися на свою територію, створюючи належні умови праці та гідну оплату праці.

2.3 Регіональна структура міграційних процесів з України

Глобальні карантинні заходи, які діяли та тривають у країнах світу, досить суттєво обмежили можливості міжнародної мобільності населення. Економічна криза, викликана пандемією COVID-19, також має великий вплив як на зовнішні, так і на внутрішні міграційні процеси. На сьогоднішній день працевлаштування та навчання за кордоном досить популярні, внаслідок чого нація старіє, народжуваність знижується, смертність зростає, природний приріст відсутній, що призводить до демографічної кризи. Варто зазначити, що Україна є країною-донором, тобто є так званим джерелом міграційних потоків в інші країни.

Розглянемо більш детально зовнішні та внутрішні причини міграції громадян України:

- зовнішніми причинами міграції здебільшого є привабливий ринок праці західних країн та високий рівень заробітної плати, при цьому спостерігаємо зростання попиту на працю іноземців у країнах-реципієнтах (країнах, що приймають мігрантів різних категорій) - більшу частку складають трудові мігранти;
- внутрішні причини міграції українців – економічні (низька заробітна плата, рівень безробіття, економічна нестабільність, обтяжлива система оподаткування, дисбаланс на ринку праці), соціальні (низька якість освіти, погані умови праці, недоступність системи охорони здоров'я, відсутність можливостей). для професійної самореалізації) політичні (політична нестабільність і корумпованість владних структур), а також тривалий збройний конфлікт на сході країни.

Загалом на міграційні процеси впливає багато факторів, як економічних, так і особистих. У сучасному світі передбачається, що міграція пов'язана з такими аспектами: демографічна ситуація в країні; вплив на стан здоров'я та смертність населення; зміни вікового складу відтворення населення; вплив на економіку країни; вплив на ринок праці тощо. Також можна отримати багатогранний позитивний ефект від спеціальних процесів: дохід, отриманий працівниками-мігрантами; пом'якшення проблеми старіння у випадку міграції родин або їх возз'єднання після укорінення покоління дітей також є негативним: погіршення демографічної ситуації в країні; збіднення інтелектуального середовища внаслідок відтоку кваліфікованого населення та дефіциту професіоналів тощо.

Щоб зрозуміти, як відбуваються в країні зміни міграційних процесів, які зумовлені рядом факторів, проведемо кластерний аналіз регіонів України (24 області). Кожен регіон України характеризуватиметься певним набором показників, які відображатимуть міграційну та демографічну системи, при цьому

обрані показники несуть однакове смислове навантаження та однакову структуру розрахунку. Для характеристики поточного та постійного стану населення для класифікації двадцяти чотирьох регіонів України використано такі показники за 2020 рік:

- наявна чисельність;
- постійна чисельність;
- кількість прибулих;
- кількість вибулих;
- кількість живонароджених;
- кількість померлих;
- природній приріст (кількість живонароджених мінус кількість померлих);
- міграційний приріст (кількість прибулих мінус кількість вибулих).

Усі показники відображають стан міграційних процесів у регіонах України за 2020 рік. Отриманий кластерний розподіл є умовним, оскільки наявна статистична інформація є неповною.

У дослідженні використовувався метод, який передбачає послідовне групування об'єктів у більші сегменти, таким чином менші кластери постійно об'єднуються у більші. Як метод визначення відстаней між кластерами обрано метод Варда, який дозволяє отримати більшу кількість дрібних кластерів і є виправданим при використанні масивів з малою кількістю спостережень (проаналізовано 24 регіони України) [28]. При підготовці до кластерного аналізу всі досліджувані показники були перетворені за допомогою процедури ze-стандартизації, що дозволило привести шкали змінних до єдиного вигляду та уникнути впливу неоднорідності одиниць вимірювання на кінцевий результат.

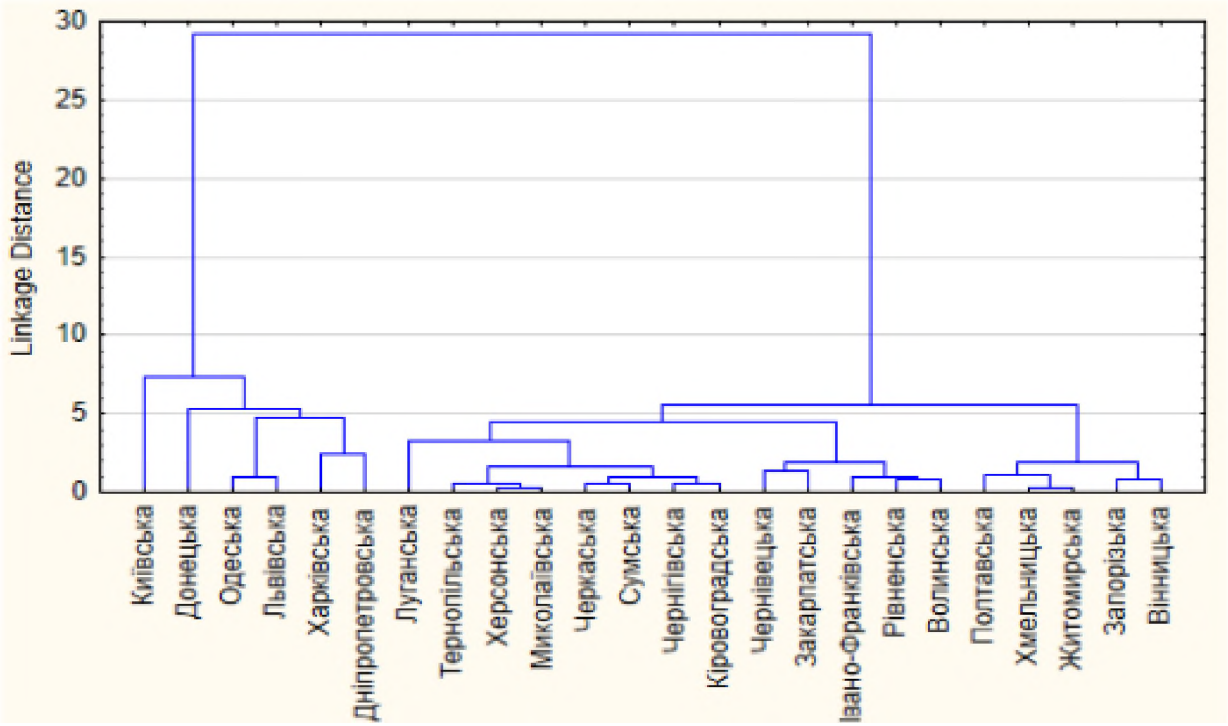

Рис. 2.3.1. Дендрограма кластерного аналізу областей України

Загалом спостерігаємо з дендрограми розподіл на 4 кластери областей України (рис. 2.3.1).

I кластер – Вінницька, Житомирська, Запорізька, Полтавська, Хмельницька та Черкаська області.

II кластер – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Чернігівська області.

III кластер – Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Чернігівська області.

IV кластер – Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська області.

Регіони, що складають I-й кластер, можна охарактеризувати як найбільш стабільні та посередні, наявне та постійне населення, механічний та природний приріст майже однакові; кількість вибулих перевищує прибулих; новонароджене переважає над мертвим. Регіони, що входять до II кластеру – у порівнянні з I та III кластерами мають найбільшу кількість новонароджених, яка за природним

приростом також є однією з найбільших серед 3 кластерів (якщо не брати до уваги враховуючи IV кластер), але серед усіх груп регіонів вони мають найменшу кількість вибулих. Регіони, що входять до III кластеру, мають найменшу кількість живонароджених, але водночас природний приріст населення є другим порівняно з іншими групами регіонів. Регіони, що входять до IV кластеру – порівняно з іншими групами всі показники досить високі та майже рівні між собою, а природний приріст населення найнижчий серед усіх.

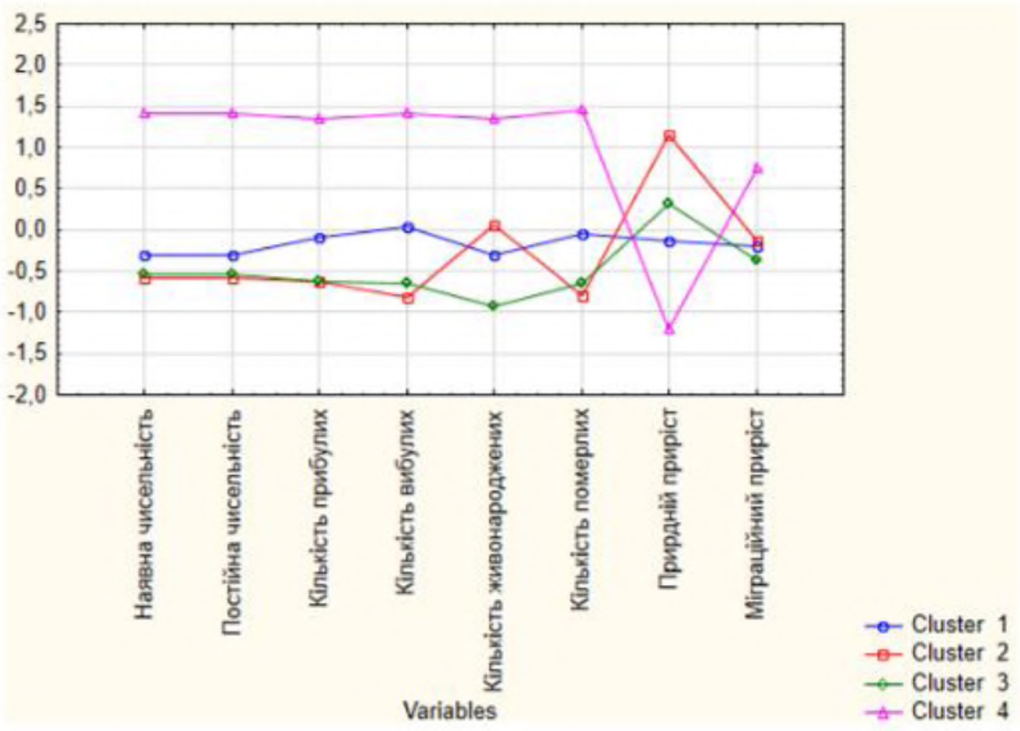

Рис. 2.3.2 Кластерний аналіз областей України

Загалом, якщо характеризувати міграційні процеси, то найбільша кількість прибулих та вибулих припадає на IV кластер – регіони, які входять до найбільш туристичних та одні з найбільших за кількістю наявного та постійного населення, найменше прибулих. і відправлення знаходяться в кластері II, найбільша частина регіонів, що їх складають, це західна Україна, але населення там найменше порівняно з іншими кластерами та регіонами. Слід підкреслити, що розроблений поділ на кластери є певною мірою умовним, оскільки наявна статистична

інформація не є повною, але розроблений підхід дозволить у майбутньому збільшити та доповнити перелік показників, на основі яких здійснюється кластеризація. була виконана. Загалом основним фактором міграції є нерівність як між країнами, так і між регіонами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Кількість міждержавних мігрантів за країнами в'їзду та виїзду у 2019-2020 рр.

	2019 рік			2020 рік		
	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст
Країни Європи	11822	10863	959	8429	6276	2153
Країни Америки	1580	4957	-3377	1006	1508	-502
Країни Азії	24091	8069	16022	12421	8442	3979
Країни Африки	7466	2861	4605	4473	2873	1600
Країни Австралії та Океанії	52	39	13	32	22	10

Якщо поглянути на дані за останні два роки по країнах, то можна побачити, що найбільш популярними серед українців є країни Азії та Європи серед прибуттів та виїздів, але також варто відзначити значне зниження міграційного приросту між країнами. Америки, Азії, Африки та Австралії та Океанії водночас він збільшився лише між європейськими країнами.

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

3.1 Міграція українців під час війни: тенденції та наслідки

Невід'ємною частиною демографічної ситуації є міграція населення. Саме неконтрольовані процеси міграції населення можуть перманентно змінювати чисельність населення та щільність житла, статево-вікову структуру, що призводить до зміни сімейно-шлюбних показників, які, у свою чергу, призводять до зниження народжуваності, зростання населення і старіння нації вплинуть на особливості розміщення в країні трудових ресурсів, національний склад та інші показники. Неконтрольовані масові міграції можуть негативно позначитися на економіці окремих країн, розвитку промисловості та сільського господарства, зниженні рівня культури і науки, зміні національного складу населення [24].

Ведення активних бойових дій на території Донецької та Луганської областей у 2014-2015 роках, а також створення псевдодержавних утворень на частині території цих областей призвели до сплеску міграційних процесів, зокрема біженців (вимушено переміщених осіб). осіб). У 2021 році кількість внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій становила рівно 1,470 млн осіб [22].

Згідно з офіційною статистикою, станом на 1 лютого 2022 року в Україні (без урахування Криму, Севастополя та ОРДЛО) проживало 41 130 400 осіб [39]. З них 61,47% (25,3 млн осіб) працездатного населення всіх вікових категорій і 26,35% (10,84 млн осіб) – пенсіонери. За різними статистичними даними, близько 4,8 млн громадян України є працівниками бюджетної сфери.

Ситуація в Україні суттєво змінилася 24 лютого 2022 року, коли російська федерація повномасштабно вторглася на територію України, тим самим розпочавши війну. Через постійні обстріли та побоювання за власне здоров’я та

життя вже в перший день на західних кордонах України було багато біженців. У зв'язку з воєнним станом виїзд чоловіків був заборонений у зв'язку із загальною мобілізацією, тому основну частину біженців з України становили жінки та діти.

За статистикою Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 людини. Згідно з аналізом даних Міжнародної організації з міграції (МОМ), орієнтовна кількість громадян, які станом на 24 лютого 2022 року вже перебували за межами України, становить не менше 2 млн осіб [6].

З усіх сусідніх європейських країн найбільше українців прийняла Польща, а саме 7,431 млн осіб, на другому місці – Угорщина, яка прихистила 1,7 млн осіб, Румунія – 1,493 млн осіб, Молдова – 685 тис. українців, Словаччина прийняла 919 тис. осіб [40].

Наразі немає точних даних про кількість біженців, у тому числі вимушено переселених до росії та Білорусі з тимчасово окупованих регіонів України після початку повномасштабного вторгнення. За різними даними, в росії може проживати від 900 тис. до 2,8 млн осіб.

Звичайно, той факт, що близько 7,4 млн виїхали до Польщі, не означає, що вони на 100% залишилися там, тому що це могла бути перша країна на їхньому шляху, а потім вони могли поїхати в будь-яку іншу країну ЄС, але, на жаль, ці переміщення досить важко простежити через відсутність кордонів між країнами Європейського Союзу.

Громадяни України можуть звернутися за тимчасовим захистом у будь-якій країні ЄС. 4 березня 2022 року Рада ЄС активувала Директиву про тимчасовий захист 2001/55/ЕС [35], яка дозволяє особам, які виїхали з України 24 лютого 2022 року або пізніше, залишатися в країнах ЄС протягом одного року з можливістю продовження до трьох років залежно від ситуації в Україні. Особи з таким статусом отримують право на працю, повний доступ до системи охорони здоров'я, освіти та соціальної допомоги.

Що стосується внутрішньо переміщених осіб, то, за оцінками Міжнародної організації з міграції, понад 7 млн осіб залишили місце постійного проживання та переїхали всередину країни. Деякі з них, проживаючи на початку війни в іншій області України, вже повернулися додому. За оцінками загальнонаціонального опитування МОМ, з різних регіонів України виїхало таку кількість осіб: 2,4 млн осіб – Схід, 1,9 млн осіб – Київ та область, 1,3 млн осіб – Північ, 486 тис. осіб – Південь , 220 тис. осіб - центр, 187 854 - захід [16].

Рисунок 1 – Кількість українських біженців у російсько-українській війні станом на 27 квітня 2022 р.

Можна припустити, що переміщення всередині країни відбувалося хвилеподібно залежно від наявності бойових дій у регіоні чи населеному пункті. Згідно з оцінками, які базуються на вищезгаданому опитуванні МОМ, 48% переселенців в Україні залишили місце проживання після початку війни, 45% залишили місце проживання, коли війна досягла їхньої території, і 5% залишили місце проживання в передбачення конфлікту.

За оцінками МОМ, найбільша частка людей переїхала до західного макрорегіону – понад 2,5 млн осіб. Дані, опубліковані державними адміністраціями в західних областях, однак не збігаються з цими оцінками. Таку різницю можна пояснити тим, що лише частина людей вирішує повідомити місцеву владу про свій приїзд: швидше за все, реєстрація відбувається у випадках, коли прибулі звертаються за допомогою з поселенням або гуманітарною допомогою.

Рисунок 2 – Кількість (тис. осіб) перетинів кордону між Україною та країнами Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) після вторгнення росії в Україну з 24 лютого по 8 листопада 2022 року за вибраною країною

Деякі люди змушені залишати свої домівки вдруге. Серед областей і міст, які зараз перебувають у зоні активних бойових дій, чимало таких, які з 2014 року

є притулками для переселенців. За даними Мінсоцполітики, у 2021 році близько 1,46 млн переселенців з тимчасово окупованих територій Донеччини та Зареєстровано Луганську область, Автономну Республіку Крим та Севастополь. Серед міст, де частка ВПО була високою до повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну: Сєвєродонецьк (44% ВПО), Маріуполь (20%), Ізюм (13%), Буча (11%), Ірпінь (9%), Бердянську (8%), Києві (5,5%) та ін. Усі вони пережили активні бойові дії.

За даними міжнародних організацій, після 24 лютого майже третина українців покинули свої домівки в пошуках безпечного місця проживання. Такі міграційні процеси не можуть не позначитися на суспільному житті нашої країни. Найбільш суттєві наслідки цього процесу спостерігаємо в економічній сфері та демографічній ситуації.

В умовах війни громадяни перебувають у шоковому стані. Відтік населення з постійного місця проживання та втрата постійної роботи суттєво впливає на споживання товарів і послуг у середині країни та, відповідно, на обсяги їх виробництва та надання. За різними аналітичними даними, у зв'язку з війною від 5 до 15 мільйонів працездатних громадян України втратили роботу. Підрахувати рівень безробіття під час гарячої фази війни практично неможливо, але навіть за «найоптимістичніших» даних ця цифра вражає.

Скорочуються податкові надходження до державного бюджету і водночас збільшуються видатки на додаткові соціальні витрати. Спрогнозувати співвідношення податкових надходжень до ВВП на найближчі рік-два в умовах війни та міграційної кризи практично неможливо.

Інша, більш складна проблема для майбутнього України – еміграція населення та демографічна криза. За даними ООН, з початку повномасштабної війни країну покинули близько 9,5 мільйонів людей. Здебільшого це жінки з дітьми та люди похилого віку. З одного боку, це добре, що сьогодні багато жінок

і дітей у повній безпеці, але якщо після нашої перемоги цих переселенців не вдасться повернути в країну, нас чекає демографічна катастрофа.

За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини, у період з 24 лютого по 13 листопада 2022 року в Україні загинули 6557 мирних жителів, у тому числі 408 дітей, понад 10 тисяч отримали поранення.

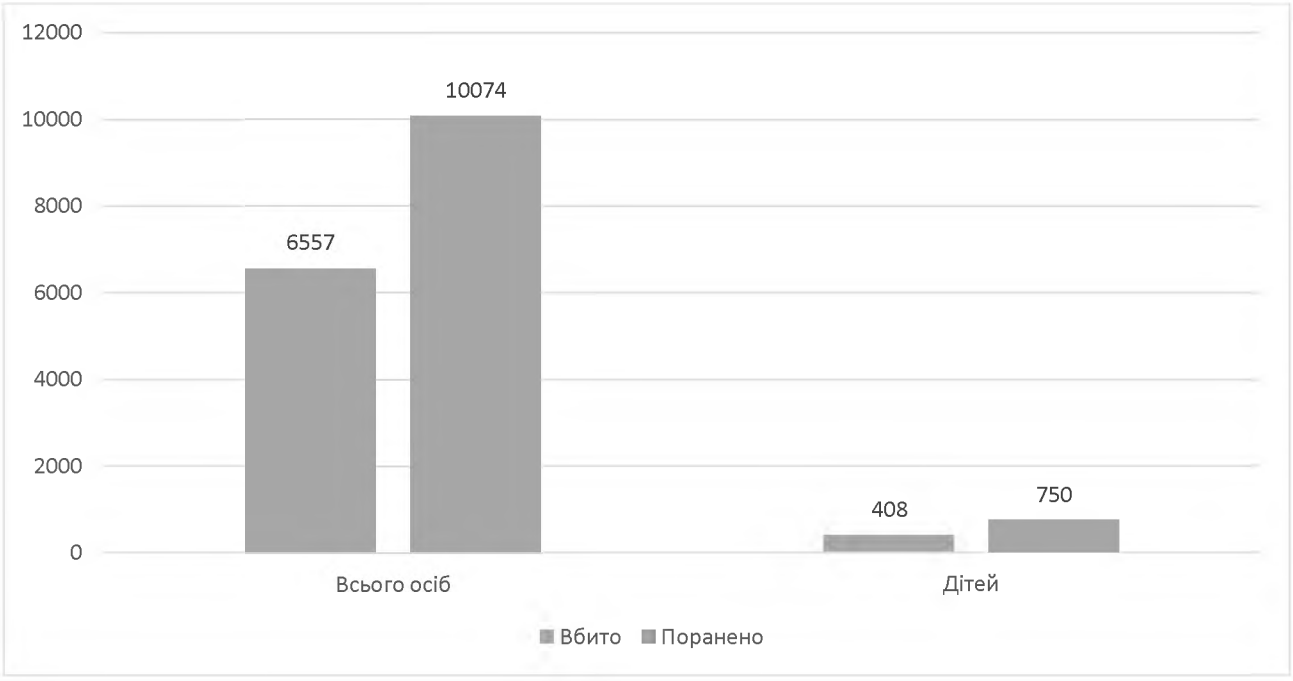

Рисунок 3 – Кількість (осіб) жертв серед цивільного населення в Україні під час вторгнення росії (за даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини станом на 13 листопада 2022 року)

Ще одним негативним наслідком воєнної міграції є втрата дітей шкільного віку. Більшість із них, а це понад 10% українських школярів, вже відвідують місцеві школи за кордоном, що зменшує їхні шанси на швидке повернення. Наслідки цього для майбутнього країни жахливі, і вирішення цієї проблеми, крім швидкої перемоги України у війні, немає.

Ще однією проблемою еміграції є відтік висококваліфікованих спеціалістів – «витік мізків». Перш за все, це вчені та спеціалісти політехнічної галузі.

Як би там не було, питання нестачі робочої сили в Україні після війни обов'язково постане, і не тільки через еміграцію. Отже, для відновлення країни

перелік затребуваних професій буде сильно відрізнятися від довоєнних часів, і не всі робочі місця будуть зайняті українцями. Ймовірно, Україна стане магнітом для заробітчан з інших країн.

Виходячи з наведених даних, понад 20 мільйонів громадян України з тих чи інших причин переселилися з місць постійного проживання або перебувають на тимчасово окупованих територіях. Здебільшого це працездатні громадяни, які втратили довоєнну роботу.

Для стабілізації економічної ситуації нашому Уряду необхідно ретельно продумати та сформувати подальший економічний розвиток кожного з регіонів України в правильному напрямку. Основним пріоритетом економічної політики воєнного стану та не менше року після війни має стати забезпечення першочергових потреб населення та створення умов для повернення людей додому. Це, окрім питання безпеки, забезпечення повсякденних потреб людей – житло, їжа, вода, тепло, світло, паливо тощо.

Ситуація з міграцією в Україні досить складна через війну та величезну кількість внутрішньо переміщених осіб та міжнародних біженців. Сьогодні складно об’єктивно оцінити міграційну ситуацію через постійні зміни. І ніхто не може сказати, скільки людей будуть готові повернутися в Україну, не кажучи вже про регіони, які найбільше постраждали від війни. Але головне зберегти максимальну кількість життів, перемогти армію рф, а потім відбудувати країну.

3.2 Регулювання міжнародних міграційних процесів

Ринкове регулювання міграції відбувається шляхом формування попиту та пропозиції на робочу силу відповідного рівня професійної кваліфікації та з визначеним рівнем оплати праці. При цьому на перше місце виходять інтереси роботодавців, зацікавлених у зменшенні витрат на фонд оплати праці та

соціальне забезпечення працівників. У цьому випадку виникає потреба в державному регулюванні, оскільки ринок праці не в змозі самостійно контролювати масштаби переміщення трудових мігрантів, зокрема низькокваліфікованих працівників, та захищати інтереси осіб, працевлаштованих за кордоном. Функції міждержавного розподілу робочої сили виконують органи виконавчої влади, окремі аспекти міграційних процесів також вивчають і регулюють спеціально створені міжнародні організації, такі як Міжнародна організація праці, Міжнародна організація з міграції, Всесвітня організація охорони здоров'я, ЮНЕСКО тощо.

Державне регулювання зовнішньої трудової міграції слід визначати як складову державного регулювання економіки, її соціально-економічного спрямування, в контексті демографії населення та зайнятості з урахуванням впливу правового регулювання та основних і специфічних функцій держави адміністрування.

Стратегічний курс міграційної політики будь-якої держави формується під впливом чотирьох основних груп факторів. Перша група представляє внутрішні потреби держави, що охоплюють демографічну, соціально-економічну та національну сфери, які безпосередньо пов’язані з питаннями територіальної цілісності та політичної безпеки держави. Друга група пов'язана зі специфічними установками правлячої еліти на подальший розвиток країни, які отримують своє практичне втілення у формуванні політико-правового режиму щодо міграції населення. Третя група факторів відображає міжнародну обстановку в цілому та політичну, соціально-економічну та військову обстановку в прикордонних регіонах сусідніх держав зокрема. До четвертої групи факторів належать катаклізми природного та техногенного характеру, але ця група, як правило, слабо впливає на стратегію міграційного курсу країни через тимчасовий характер цих явищ [17].

Вплив держав на міграційні процеси відбувається у формі регулювання кількісного та якісного складу мігрантів, захисту їх прав і свобод. Важливим елементом державної міграційної політики є встановлення правового статусу трудових мігрантів, який визначає їх соціально-економічні, трудові та інші права, закріплені міжнародними договорами та національним законодавством [41]. Державне регулювання міжнародної міграції кваліфікованих кадрів може здійснюватися прямо або опосередковано. Безпосередній вплив на обсяги та напрямки міграційних потоків називається політикою штучного стримування, за якої держава здійснює жорсткі заходи щодо обмеження виїзду чи в'їзду населення, ускладнює процедуру отримання дозволів на перетин кордону, обмеження діяльність фірм-посередників з працевлаштування за кордоном. Як правило, будь-яка заборона на виїзд сприймається населенням як обмеження конституційного права на свободу пересування та зустрічає опір у вигляді збільшення кількості нелегальних мігрантів. Опосередкований вплив на міграційні процеси здійснюється у формі політики прихованого стримування і передбачає здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня життя і праці в країні проживання населення з метою протидії відтоку кадрів. При задовільному рівні оплати праці, соціального захисту, можливості професійного та кар'єрного зростання працівники рідше розглядають пропозиції роботи за кордоном. Успішна реалізація політики прихованого стримування потребує більше часу та фінансування, але дозволяє в довгостроковій перспективі зменшити відтік кадрів та залучити іноземних кваліфікованих спеціалістів.

Дослідники також виділяють внутрішні та зовнішні аспекти регулювання міжнародної трудової міграції в умовах глобалізації. За словами О. В. Кислиціної, внутрішній аспект включає: адаптацію режиму в'їзду/виїзду до міжнародних стандартів, диференціацію міграційних потоків відповідно до економічних орієнтирів, удосконалення системи «фільтрів» в управлінні міграційними потоками, підвищення ефективності політика щодо адаптації мігрантів у

суспільстві, створення загальноекономічних основ регулювання трудової міграції. Зовнішній (міжнародний) аспект включає участь у вдосконаленні міжнародного права у сфері міграції, поглиблення міжнародного співробітництва та розширення його сфер, посилення взаємодії з міжнародними організаціями, участь у формуванні міжнародної системи координації та обміну інформацією. , проведення спільних заходів та заходів за кордоном [9].

Процеси реформування міграційних систем зумовлені зміною ситуації на ринках праці цих країн, зміною вимог до якості іноземної робочої сили, критеріїв відбору необхідних категорій трудових мігрантів (як постійних, так і тимчасових). Проблема забезпечення попиту на конкретні професійно-кваліфікаційні групи спеціалістів і підсобних робітників є першочерговою. Проблема створення резерву робочої сили, пов'язана з демографічними процесами, поступово відходить на другий план, переміщаючись у сферу залучення іноземних студентів, що дає змогу полегшити процес початкової адаптації іноземців до місцевих умов.

Особливу роль відіграє система регулювання припливу мігрантів, насамперед система відбору та відбору затребуваних і надлишкових категорій претендентів на в'їзд. Сьогодні ці системи зазнають серйозних структурних змін. Стосовно низки країн можна говорити про фундаментальну реформу, про перехід до нової моделі відбору відповідно до змін у потребах національного ринку.

Канада, Нова Зеландія та Австралія першими стали на шлях реформування систем регулювання трудової міграції. Велика Британія, яка також входить до пулу найбільш привабливих країн для мігрантів, здійснила організаційні перетворення іммміграційної системи, проте з ряду причин їй не вдалося завершити необхідні реформи. Що стосується ряду країн, які приймають мігрантів в рамках Євросоюзу, то половинчастість реформ була пов'язана з дуалізмом європейських систем – свободою пересування робочої сили в межах ЄС і обмеженнями на прийом трудових мігрантів з третіх країн.

США, найбільш затребувана країна-реципієнт, час від часу намагалися давно назріти імміграційної реформи. Сучасні спроби змінити існуючі правила (боротьба за скасування DASA та лотереї «green card») не впливають на суть системи. Перш за все, це пов'язано з тим, що офіційна трудова міграція охоплює 15-20% іммігрантів. Основним залишається сімейний потік (возз'єднання сім'ї).

В ЄС йде боротьба протилежних тенденцій: уніфікації та стандартизації міграційної політики з диверсифікацією національних підходів у сфері регулювання міграції. Особливо це проявилося у загостренні протиріч щодо заходів щодо подолання міграційної кризи 2015-2016 років.

Ефективність національних імміграційних систем визначається розумним поєднанням можливостей, що надаються набором спільних для всіх систем інструментів, умілим поєднанням використовуваних інструментів у конкретних історичних обставинах та врахуванням соціокультурних і політико-економічних умов своєї країни. власні країни.

У цьому контексті цікавий досвід Канади та Південної Кореї. Ситуація на національних ринках праці в обох країнах характеризується відносною стабільністю та низьким рівнем безробіття. Країни затребувані мігрантами, що відкриває широкі можливості для задоволення поточних потреб національного бізнесу. Обидві країни переживають період реформування імміграційних систем, їх подальшої адаптації до зовнішніх і внутрішніх викликів глобальної конкуренції. Однак форми організації відбору та відбору претендентів на в'їзд відрізняються не лише національними особливостями, а й міграційною історією відповідних країн.

Для Канади суттєвим завданням імміграційної політики є підвищення адекватності функціонування потребам економіки, в тому числі інтеграційних можливостей канадської системи освіти та системи тимчасової трудової міграції для відбору працівників, затребуваних бізнесом. Водночас канадська система

історично склалася як дворівнева система, що поєднує федеральний і провінційний рівні компетенції та відповідальності.

Для Кореї існувала і залишається проблема переходу від моделі експорту робочої сили до моделі приймаючого суспільства. Перехід до нової моделі відбувався шляхом проб і помилок, що зрештою призвело до формування сучасної високоорганізованої та досить ефективної моделі міграційного регулювання, побудованої на основі домінуючої ролі державної бюрократії в управлінні процесом міграції. прийом і розподіл низькокваліфікованої іноземної робочої сили. Водночас продовжується відтік із країни висококваліфікованих кадрів і, насамперед, випускників вищих навчальних закладів [27].

Саме в силу особливостей історико-культурного досвіду, наявності нерівноцінних економічних і природних ресурсів, але при більш-менш схожих цілях імміграційної політики формуються і використовуються різні конфігурації інструментів регулювання міграції, ефективних саме в пропонованих умовах і готових до для перетворень, коли виникають нові цілі та завдання.

Загалом сьогодні регулювання міграційних потоків все частіше набуває форми обмеження потоків небажаних мігрантів шляхом запровадження додаткових фільтрів: високих вимог до професійно-кваліфікаційного складу, рівня доходів, освіти та мовних навичок, вікових обмежень, а також заходів залучення бажаних трудових мігрантів.

Регулювання міграції є надзвичайно складним і делікатним процесом через високий конфлікт інтересів залучених сторін і високий ступінь політизації (як у визначенні цілей і завдань, так і методів їх досягнення). Це стосується як заходів щодо зменшення припливу нових іммігрантів (Велика Британія), так і проблеми інтеграції (країни ЄС) та присутності нелегальних мігрантів (США).

В даний час відбувається системна зміна інститутів імміграційного відбору, зростає роль програмно-цільового принципу планування, підвищуються

вимоги до роботодавців, що залучають іноземну робочу силу, і освітніх закладів, що підвищує вимоги до претендентів на вступ.

Критерії визначення реальної та перспективної потреби в іноземних працівниках постійно змінюються; зростає значення використовуваних фільтрів (квоти, бальні системи, списки дефіцитних професій, рівень зарплати тощо); зростає роль регуляторних інструментів (дозвільні системи та системи контролю роботодавців та інших спонсорів, програми для нелегальних мігрантів); актуалізується проблема адаптації іноземців та включення іммігрантів у приймаючі суспільства (інтеграційні угоди); посилення уваги до стану громадської думки, рівня напруженості та конфліктності у стосунках між місцевим і приїжджим населенням, змін у виборчій поведінці [7].

Ці процеси стосуються як країн-реципієнтів, так і потенційних мігрантів, посилюючи конкуренцію за гідну роботу, отримання необхідної освіти та професійної підготовки. Водночас скорочення попиту, враховуючи незмінну економічну ситуацію в країнах-реципієнтах, навряд чи істотно вплине на зменшення пропозиції іноземної робочої сили на міжнародному ринку праці. А це не може не призвести до зростання нелегальної міграції з усіма наслідками.

Багато мігрантів і біженців, які прибувають до Європи, стикаються з невизначеністю та практичними труднощами через відсутність базової інформації про зростаючий ризик торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів. Закриття європейських кордонів і обмеження, а також виконання угоди між ЄС і Туреччиною різко погіршили ситуацію для цієї вразливої категорії людей і створили гуманітарну кризу. Тисячі з них залишили в Греції, багато з них залишаються в жахливих умовах, у переповнених таборах на грецьких островах, не маючи доступу до власних сімей, які живуть в інших країнах; інші опинилися в Македонії та Сербії або були переселені з однієї країни в іншу. Після небезпечної подорожі через Середземне море ті, хто прибув до Італії та Греції, сподівалися знайти новий дім. Натомість вони живуть у часто перенаселених

районах, де не вистачає їжі та основних послуг, таких як медичне обслуговування, вода та належна санітарія [8].

На Балканах багато співробітників правоохоронних органів використовують насильство та залякування, незаконно повертають іноземців і відмовляють їм у доступі до процедур надання притулку. Біженці та інші мігранти, які перетнули Лівію, говорили про зґвалтування, тортури та рабську працю як про повсякденну реальність, з якою стикаються мігранти, які перетинають північноафриканську країну.

Тому у зв'язку зі складною ситуацією, яка потребує термінового вирішення, необхідно запровадити низку заходів для подолання кризи: запровадити стандартну процедуру надання притулку в Європі. Деякі європейські країни ставляться до біженців гуманніше, ніж інші. У результаті біженці шукають місця, які забезпечать їм найбільшу стабільність. Тому найкращий спосіб забезпечити безпеку біженців між європейськими країнами — не створювати огорожі, які сприятимуть більш небезпечним формам контрабанди, а забезпечити систему надання притулку в кожній країні ЄС, яка відповідає таким же високим стандартам, надає біженцям однаковий рівень пільг і пропонує таку ж тривалість проживання. Спільна політика також забезпечить пропорційний розподіл біженців по всьому ЄС, оскільки деякі країни, зокрема Греція та Італія, несуть непропорційно великий тягар кризи, яким слід керувати, контролюючи потоки біженців.

3.3 Проблеми повернення мігрантів в Україну після війни

Україна одночасно є країною-донором робочої сили, країною-реципієнтом (хоча і в невеликих масштабах) і транзитною країною. Загалом рівень привабливості України для мігрантів слід визнати середнім: з одного боку,

протягом шести років поспіль зберігається позитивне сальдо зареєстрованої зовнішньої міграції, кількість іноземців, які перебувають на обліку в органах внутрішніх справ, становить зростає, з іншого боку – ні постійна, ні тимчасова трудова імміграція в Україні ще не набула масового характеру [20].

У системі міграційних процесів в Україні особливе місце посідає трудова еміграція, яка за чисельністю перевершує всі інші види міграційних переміщень разом узяті. Сьогодні Україна є одним із найбільших країн-донорів робочої сили в Європі.

Останніми роками Україна відображає динаміку міжнародної міграції, діаметрально протилежну світовим тенденціям. Порівняно з 1990 роком у 2017 році кількість мігрантів зменшилася більш ніж на 23%. На це вплинуло декілька факторів [5]:

- дедалі більше тимчасових мігрантів не повертаються на батьківщину, що робить їх від'їзд незворотнім;
- з часом ускладнюється процедура в'їзду в більшість розвинених країн світу, а також посилюється контроль за нелегальною міграцією;
- негативна динаміка приросту населення спричинила значне скорочення трудових ресурсів в Україні.

На жаль, незважаючи на значну кількість коштів, отриманих від мігрантів, ефективність їх залучення в економіку регіонів залишає бажати кращого. Більшість коштів міграційних переказів витрачається на задоволення повсякденних потреб і придбання товарів тривалого користування, лише в окремих випадках основним напрямком витрачання зароблених за кордоном коштів є інвестиції. Можливими напрямками залучення «міграційних» коштів в економіку країни є:

- стимулювання переказу грошей мігрантами офіційними каналами;
- відкриття мігрантами рахунків у вітчизняних банках;
- випуск облігацій внутрішньої позики та їх розповсюдження серед мігрантів;

- залучення мігрантів до підприємницької діяльності в Україні.

Основною проблемою формування політики трудової міграції в країні є недооцінка можливостей використання підприємницького потенціалу трудових мігрантів та їхніх родичів, які залишилися в Україні. Мігранти, які вели бізнес за кордоном, не схильні займатися підприємницькою діяльністю після повернення в Україну, що зумовлено незадовільними умовами ведення бізнесу в країні. Тому для України важливо не стільки оцінити існуючий ефект від грошових переказів, скільки потенційний ефект від нереалізованої підприємницької діяльності мігрантів, які повертаються, та членів їхніх сімей. Окрім економічного ефекту, сприятливі умови для підприємницької діяльності є запорукою перелому трудової еміграції, яка стає особливо актуальною для України в умовах майбутнього дефіциту робочої сили.

Пріоритетним напрямом політики у сфері залучення в економіку заробітків трудових мігрантів є покращення можливостей підприємництва в Україні. Інші перелічені напрямки важко реалізувати через існуючу недовіру населення України до фінансових установ. На жаль, навряд чи можна запропонувати ефективні заходи, які б дозволили швидко підвищити довіру населення та мігрантів до банківської системи України.

Перед Україною постала нагальна потреба збереження та відновлення свого людського та науково-технічного потенціалу. Зупинити темпи та динаміку еміграції економічно активного населення працездатного віку можливо лише шляхом створення належних умов для реалізації їх потенціалу в Україні. Такими умовами є створення високоефективних робочих місць і виробництво якісної конкурентоспроможної продукції як на національному, так і на світовому рівнях. Це підводить нас до гіпотези про те, що міграційну політику необхідно розробляти разом із стратегією соціально-економічного розвитку країни. Це комплексний підхід, який має включати створення інвестиційно привабливого

середовища, відновлення довіри населення до влади, підвищення ефективності використання трудових ресурсів, забезпечення високого рівня життя [33].

Очевидно, що навіть масове повернення етнічних українців і кримських татар не вирішить проблему. Отже, Україна мусить зробити вибір: або співжиття на своїй території європейських та афро-азіатських етносів із перспективою формування нової чисельно єдиної української нації, подібної до націй так званих переселенських країн, або збереження сучасне психічне середовище зі стійким зменшенням кількості його носіїв. Причому другий варіант не вирішує існуючу проблему, а «передає» її майбутнім поколінням у значно гострішому вигляді. По суті, Україна стоїть перед дилемою: або залучення іммігрантів в країну на основі виваженої міграційної політики, або їх неконтрольований приплив після досягнення критично низької чисельності (насамперед економічно активної) країни.

Усе це зумовлює актуальність розробки державної політики, спрямованої, по-перше, на переконання громадської думки в необхідності проведення активної іммміграційної політики, обґрунтування перед широким загалом необхідності впровадження непопулярних заходів міграційної політики, друг, на підтримку згоди між різними верствами населення. груп та інтеграції іммігрантів в українське суспільство.

Демограф Елла Лібанова стверджує, що в майбутньому Україну чекає масовий приплив мігрантів з Азії, які почуватимуться тут безпечніше, ніж у росії. Науковець стверджує, що це може стати серйозним викликом для місцевого населення, оскільки Україна історично є мононаціональною державою, і люди не пристосовані до життя в поліетнічному суспільстві [13]. Серед пріоритетних заходів державної політики у сфері імміграції пропонується:

- спростити порядок отримання громадянства України іноземними громадянами, які закінчили вищі навчальні заклади України;
- розробити механізми визнання дипломів про освіту іммігрантів;

- розробити механізми запобігання надмірній територіальній концентрації осіб одного етнічного походження, створенню так званих «етнічних кварталів»;
- спростити порядок працевлаштування в Україні іноземців, необхідних для економіки країни, насамперед висококваліфікованих;
- підтримувати потенціал ефективної та скоординованої співпраці громадянського суспільства, державного та приватного секторів;
- зосередитися на розумінні циркулярної трудової міграції, привабливості грошових переказів мігрантів та можливостей і викликів, створених поверненням цих мігрантів;
- забезпечити критичний перегляд поточної міграційної політики та підвищити обізнаність ключових агентів змін та суб'єктів рішень приватного та державного секторів;
- створити координаційний центр з питань міграції та діаспори;
- розробити план дій з управління міграцією на національному рівні та включити його до плану економічного розвитку України;
- розвивати діяльність ресурсних центрів для реемігрантів, де надаватимуться консультації з питань повернення, інтеграції та підприємницької діяльності;
- забезпечення стабільного зростання заробітної плати;
- підвищення рівня соціальної свідомості та відповідальності підприємств вітчизняної економіки;
- розвинути мережу інформування населення про необхідність реалізації ефективної міграційної політики.

Аналіз участі України в міжнародній трудовій міграції свідчить про необхідність вдосконалення міграційної політики держави. Україна стала частиною глобального простору, на розвиток міжнародної трудової міграції та

напрями міграційних потоків дедалі більше впливає кон'юнктура глобальних та регіональних інтеграційних ринків праці. З одного боку, глобалізація створює нові виклики для України, активізуючи процеси міжнародної трудової міграції та трансформуючи міграційні зв'язки, а з іншого – учасники світової спільноти започатковують нові механізми регулювання та координації міжнародної міграції, у тому числі міжнародної трудової. [3].

При цьому генезис і розвиток міграційних потоків є результатом впливу великої кількості факторів різної природи, які дуже часто виходять за межі міграційної політики. У зв'язку з цим підхід до регулювання міжнародної трудової міграції має бути комплексним та охоплювати всю сукупність факторів її розвитку, що забезпечить ефективність впливу міграційної політики на національну економіку та суспільство.

За основу формування міграційної політики України необхідно обрати домінуючу політику розвинутих країн світу, яка втілює глобально орієнтований підхід у вирішенні проблем міграційного регулювання.

Слід зазначити, що сучасним домінантам міграційної політики відповідає певний вид адміністративного забезпечення (організація роботи органів державної влади), що дає змогу вирішувати більш широкий спектр завдань, які мають міжнародний аспект [11].

Для реалізації представлених детермінант важливо враховувати можливості реалізації заходів, які закладені в міграційній політиці розвинених країн. У зв'язку з цим детермінанти міграційної політики слід розділити на кілька категорій: по-перше, залежно від важливості в конкретних умовах; по-друге, залежно від перехідного періоду, необхідного для адаптації змін та інновацій і, по-третє, від кількості ресурсів, необхідних для їх повного впровадження на практиці. Це дає змогу виокремити першочергові зміни, які стануть початком інтеграції України (її міграційної політики) у світову систему регулювання міграційних процесів.

Реалізація представлених детермінант потребує єдиного скоординованого підходу до реалізації міграційної політики, що передбачає створення спеціальних органів та розробку регуляторних інструментів [12, с.67].

Представлені детермінанти визначають особливості та сутність усіх етапів процесу розробки та реалізації міграційної політики. Сьогодні вже є певний досвід їх практичної реалізації в умовах кількох країн (з різними проблемами та пріоритетами), що дає змогу адаптувати глобально орієнтований підхід до умов України та створити ефективну національну модель регулювання. Необхідно враховувати, що низка домінант передбачає розширення та поглиблення міжнародного співробітництва. Це потребує прискореного включення в глобальну систему регулювання міжнародної міграції в максимально повному форматі, завдяки якому національні інтереси можуть бути ефективно реалізовані.

В Україні останнім часом досить гостро постала проблема міграційних потоків, основним негативним явищем для України є «витік інтелекту», останні десятиліття Україна є ареною активних міграційних процесів, найбільш значущими напрямками міграції українців це росія та Польща та інші сусідні країни, за статистикою кількість таких українських мігрантів просто колосальна, в Україні все більшого поширення набуває освітня міграція, якою користуються сотні молодих та талановитих людей, втрата країни інтелектуальний потенціал тягне за собою вкрай несприятливі умови для розвитку країни та її конкурентоспроможності, посилює економічну кризу, український уряд має докласти багато зусиль, щоб кошти, які надсилають емігранти, приносили користь економіці, а не використовувалися лише домогосподарствами. для споживання позитивним аспектом міграційних процесів може стати послаблення напруги як на ринку праці, так і в загальній суспільстві.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що трудова міграція, так звана міжнародна трудова міграція, відіграє провідну роль у МЕВ, сучасний світовий ринок праці, який є складовою ринку праці, характеризується трьома основними моделями. трудових відносин, на початку 90-х років у світі налічувалося понад 25 млн. робітників-іммігрантів, що становило близько 1% усіх трудових ресурсів, основними постачальниками робочої сили на світовий ринок є економічно слаборозвинені країни, проте одна з найважливіших особливостей сучасного стану міжнародної міграції є «витік інтелекту».

Міграційні процеси у світі набирають обертів. Актуальність трудової міграції в наш час стає все більш актуальною. Міжнародна трудова міграція має як позитивні, так і негативні наслідки. У світовому господарстві трудова міграція вирівнює умови праці, зайнятості, доходи населення, загострює протиріччя між країнами та всередині них. Масштаби добровільної та вимушеної міграції розширюються, до цих процесів залучається все більше країн, збільшується потік нелегальної міграції. Тому виникає необхідність регулювання світового ринку праці на національному та міжнародному рівнях, що активно впроваджується розвиненими країнами.

Міжнародна міграція – це складний соціально-економічний процес, який передбачає переміщення людей з одного місця в інше, нові види міграційних переміщень, зміни геополітичних кордонів та імміграційної політики створили труднощі для їх вивчення, головною особливістю міграційного процесу є його послідовний характер, від прийняття рішення про міграцію до інтеграції або повернення, фактори міжнародної міграції складаються з об'єктивних і суб'єктивних.

Аналіз показує, що міграція значною мірою пов’язана із загальними глобальними економічними, соціальними, політичними та технологічними трансформаціями, на які впливає широкий спектр пріоритетних питань політики.

Основні напрямки міжнародної міграції робочої сили зазвичай спостерігаються між країнами, що розвиваються (експортерами робочої сили), і розвиненими країнами. Традиційними центрами тяжіння мігрантів, як і раніше, є економічно сильні країни, такі як США, Канада, Австралія та Нова Зеландія. Індія залишається найбільшою країною походження міжнародних мігрантів, за нею йдуть Мексика та Китай.

В даний час міжнародна міграція охоплює, по суті, всі країни світу, які тією чи іншою мірою залучені до глобальних міграційних потоків. Навіть такі закриті держави, як Північна Корея, Куба та Китай, все активніше залучаються до глобальних міграційних процесів, незважаючи на те, що еміграція з них контролюється значно суворіше, ніж імміграція, на відміну від багатьох інших країн.

Основними міграційними потоками, які вже давно сформували стабільну складову міжнародної трудової міграції, є потоки Схід-Захід, Південь-Північ та Захід-Схід. Найменшу роль у формуванні географічної картини розподілу стабільної складової міжнародної трудової міграції відіграє напрямок Північ-Південь.

Міжнародна міграція трудових ресурсів має неоднозначний вплив на економіку країн - донорів і реципієнтів трудових ресурсів, внаслідок чого виникає ряд позитивних і негативних ефектів. Вплив трудової міграції на економіку країни-донора проявляється через низку зовнішніх ефектів. Одним із найбільш обговорюваних наслідків міжнародної трудової міграції для економіки країни-донора є грошові перекази трудових мігрантів на батьківщину. Як видно з дослідження, вплив міжнародної трудової міграції на економіку країн-реципієнтів є складним поєднанням позитивних зовнішніх ефектів.

У системі міграційних процесів в Україні особливе місце посідає трудова еміграція, яка за чисельністю перевершує всі інші види міграційних переміщень

разом узяті. Сьогодні Україна є одним із найбільших країн-донорів робочої сили в Європі.

Перед Україною постала нагальна потреба збереження та відновлення свого людського та науково-технічного потенціалу. Зупинити темпи та динаміку еміграції економічно активного населення працездатного віку можливо лише шляхом створення належних умов для реалізації їх потенціалу в Україні. Тому міграційна політика повинна розроблятися разом зі стратегією соціально-економічного розвитку країни. Це комплексний підхід, який має включати створення інвестиційно привабливого середовища, відновлення довіри населення до органів влади, підвищення ефективності використання трудових ресурсів, забезпечення високого рівня життя.

Серед пріоритетних заходів державної політики у сфері імміграції пропонується: спростити порядок отримання громадянства та працевлаштування іноземців в Україні; підтримувати потенціал ефективної та скоординованої співпраці громадянського суспільства, державного та приватного секторів; створити координаційний центр з питань міграції та діаспори; забезпечити стабільне зростання заробітної плати тощо.

За основу формування міграційної політики України необхідно обрати детермінанти політики розвинених країн світу, які втілюють глобально орієнтований підхід у вирішенні проблем регулювання міграції. Реалізація запропонованих детермінант потребує єдиного скоординованого підходу до міграційної політики, що зумовлює необхідність створення спеціальних органів та розробки інструментів регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрукова Н. В., Свічкарь В. А. Міграція робочої сили з України до ЄС: аналіз особливостей та наслідків / Н. В. Безрукова, В. А. Свічкарь // Бізнесінформ. – № 2. – 2016. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=binf_2016_2_4

2. Бербенець О. В. Проблеми міграції робочої сили та шляхи їх вирішення / О. В. Бербенець // Ефективна економіка. – № 10. – 2012. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4450

3. Буднік Д., Шкурат М. Участь України у міжнародних міграційних процесах. Праці XX Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (24-25 листопада 2020 р., м. Вінниця). Том 2. Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 102-104.

4. Виниченко А. А., Климова С. О. Основні причини міжнародної міграції робочої сили / А.А. Виниченко, С.О. Климова. – 2022.

5. Вірц К.А., Коваленко А.К., Сотник Г.І., Гессен А.Є. Вплив міжнародної міграції на вітчизняну економіку. Молодий вчений. 2016. № 12 (39). С. 686-689.

6. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

7. Державна міграційна служба України. URL: https://dmsu.gov.ua/

8. Державна служба зайнятості. URL: https://www.dcz.gov.ua/

9. За два роки безвізу українці понад 40 млн разів відвідали ЄС | Українська правда. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2019/06/11/7217754

10. Кабай В.О. Мотиваційні передумови та чинники трудової міграції / В.О. Кабай //Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – №. 6 (1). – С. 174-181.

11. Кислицина О.В. Концепція регулювання міжнародної трудової міграції України в умовах глобалізації. 2011. № 197. С. 62-66.

12. Кшитштоф П. Характеристика концепції міграційної політики України та напрями її розвитку. Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки. Юридичні науки. 2013. Вип. 2. С. 66-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaupp_2013_2_12.

13. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 236 с.

14. Міжнародна міграція робочої сили [Електронний ресурс] / [Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон та ін.] // Центр учбової літератури. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: https://subject.com.ua/pdf/199.pdf

15. Міжнародний звіт про міграцію 2019 року. Департамент ООН з економічних і соціальних питань. 2019. URL: https://www.un.org/development/desa/publications/internationalmigration-report2019.html

16. Міжнародна організація міграції. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.iom.org.ua/en.

17. Міністерство сім'ї, праці та соціальної політики Республіки Польща. URL: https://archiwum.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-wpolsce-statystyki

18. Осьмова М.Н., Бойченко А.В. Глобалізація світового господарства: навчальний посібник / М Н. Осьмова. А. В. Бойченко. – М.: ИНФРА–М, 2011. – С. 271.

19. Петюх В.М. Міжнародна трудова міграція [Електронний ресурс] / В.М. Петюх. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: https://buklib.net/books/32889/

20. Позняк О. Зовнішня трудова міграція в Україні як фактор соціально-демографічного та економічного розвитку. КАРИМ-Схід: Спостережний центр міграції на схід. 2012. 21 ст.

21. Поліщук О. В., Василевський В. О. Проблеми міграції робочої сили в Україні / О. В. Поліщук, В. О. Василевський // Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету. URL: jrnl.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/download/.../6659 (дата звернення: 12.06.18)

22. Прибиткова І.М. Основи демографії. К.: Артек, – 1995. – 252 с.

23. Пуригіна О. Г. Міжнародна міграція: Навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2007. 312 с.

24. Пуригіна О.Г., Сердак С.Е. Міжнародна міграція. [Електронний ресурс] / О.Г. Пуригіна, С.Е. Сердак. – 2009– Режим доступу: https://philpapers.org/archive/SAR-36.pdf

25. П'ятковська О. Класифікація видів міжнародної трудової міграції: окреслення операційних понять. Галицький економічний вісник. 2011. № 1(30). С. 30–34.

26. Рибаковський, Л. Л. Міграція населення. Три стадії міграційного процесу. М., 2001. 454 с.

27. Українське студентство в Польщі: політика залучення, інтеграції та мотивації і плани студентства. URL: https://cedos.org.ua/en/articles/ukrainskistudenty-v-polshchi-politykyzaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv

28. Behun S. Zastosuvannia klasternoho analizu dlia doslidzhennia demohrafichnoi sytuatsii v rehioni [Behun S. Application of cluster analysis to study the demographic situation in the region]. Available at: https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/269 (in Ukrainian)

29. Card, D.; Kluve, J.; Weber, A. Active Labour Market Policy Evaluations: A Meta-Analysis. Econ. J. 2010, 120, F. 452–477.

30. Castles S. International Migration 2000 // International Social Science Journal. Vol. 165. P. 270–271.

31. https://buklib.net/books/26962/

32. Migration to Europe in chart. 2018. URL: https://www.bbc.com/news/world-europe-44660699

33. Migration and Remittances Factbook 2019. URL: http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/Factbook2019-Ebook.pdf

34. Migration and remittances Factbook. The International Bank of Reconstruction and Development. The Word Bank. 2018. 264 p.

35. Number of refugees from Ukraine crossing Central and Eastern European borders after Russia's invasion of Ukraine from February 24 to May 19, 2022, by selected country. Statista. URL: https://www.statista.com/statistics/1293403/ceeukrainian-refugees-by-country

36. Organisationfor Economic Cooperation and Development. International Migration Database. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=MIG

37. Organizationfor Economic Cooperation and Development (OECD). International Migration Outlook 2018 New Asylum Applications by Country of Destination, 2012. 17 p.

38. Recommendations on Statistics of International Migration. [Electronic resource]. – URL: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_58rev1e.pdf

39. Ukraine Population 2022. Worldometers. URL: https://www.worldometers.info/world-population/ukraine-population

40. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Trends in International Migr ant Stock. URL: https://www.un.org/en/development/

41. UNESCO. Education: Inbound internationally mobile students by country of origin. URL: http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=171#

42. World Migration Report 2020. International Organization for Migration. 2020. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

на тему "Міжнародна інтеграція
збройних України: правовий на-
ціональний аспект"
Ковуса Євгенія Олеговича
Робота написана на актуальну
тему. Мета завдань дозволяє
розкрити тему. Висновки обґрунтовані
аналізом. Певна описовість у
викладенні матеріалу. Джерела
дані, використані у повній
мірі матеріалу. Робота відповідає вимогам
Робота допущена до захисту
з позитивною оцінкою.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи _____ (підпис) _____

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу
Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти

_____
(прізвище, ініціали)
після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол
від «6» 05 2023 № 12 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній
комісії.

Завідувач кафедри _____

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Джуса Дениса Олеговича

Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку

Актуальність теми: Розвиток міграційних зв'язків для України є дуже важливим, оскільки міждержавні міграційні зв'язки мають значний вплив на суспільно-економічний розвиток країни. Розуміння проблем та тенденцій у цій сфері є важливим для формування ефективної міграційної політики та розвитку України.

Наукова новизна: У дослідженні розкрито проблематику міждержавних міграційних зв'язків України та представлені тенденції розвитку. Робота містить нові ідеї та пропозиції щодо вирішення проблем у сфері міграції, що вносять певний науковий внесок у вивчення даної теми.

У роботі обґрунтовано висновки та прогнози щодо проблем і перспектив міждержавних міграційних зв'язків України. Отже, тема дипломної роботи є досить актуальною та значущою.

Якість проведеного аналізу проблеми, та табличного матеріалу: На достатньо високому рівні для такого роду наукових робіт здійснено дослідження даної теми роботи. Необхідність удосконалення процесу міграційних процесів є необхідною частиною в ефективному розвитку економіки країни, тому міграційні процеси є важливою темою для дослідження. Текстовий та табличний матеріал містить поглиблену інформацію досліджуваної теми. Були коректно підібрані методи та методики, що відповідають умовам дослідження. Структура роботи повністю відповідає завданню з підготовки бакалаврського наукового дослідження.

Дослідження містить детальний аналіз проблем та тенденцій міждержавних міграційних зв'язків України. Автор коректно використав методи та методики дослідження, що сприяють обґрунтованому аналізу проблеми.

Недоліки роботи: Одним з можливих недоліків дипломної роботи може бути не врахування в значній мірі нетарифних обмежень, технічних бар'єрів та сучасного воєнного стану, які впливають на міждержавні міграційні зв'язки України. Рекомендується додатково дослідити та врахувати ці фактори для більш повного розуміння проблеми.

Загальний висновок і оцінка роботи: у даній дипломній роботі було детально розкрито проблематику обраного напрямку, описано наявні проблеми та надано практичні рекомендації щодо їхнього вирішення. Робота містить значний науковий внесок у вивчення міждержавних міграційних зв'язків та заслуговує оцінки "добре" за якість проведеного дослідження та аналізу проблеми, а автор Джус Денис Олегович – присвоєння кваліфікації «бакалавр» з міжнародних економічних відносин.

Рецензент к.е.н.,
доцент кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки _____ І.В. Минчинська

«_7_» _____червня_____ 2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. Ірпінь, Київська обл.
ВІДДІЛ КАДРІВ
Державний податковий університет
Підпис _____ засвідчую:
Начальник відділу кадрів
_____ (_____)
«_____» _____ 20____ р.

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

ДОВІДКА
про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Джус Денис Олегович

Курс/група МЕБ-19-1

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

«Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку»

П. І. Б. наукового керівника
Белінська Я.В.

Дата захисту
12.06.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 77,5 % Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 22,5 %, цитат 0 %.

Провідний фахівець _____ Рябенко М.С.